

Gönderim: 21.11.2022

Kabul: 31.01.2023

Tür: Araştırma Makalesi

Uzaktan eğitim sistemi üzerinde global ölçekli salgının yarattığı dönüştürücü etkiler ve Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi modeli

Esra FIRATLI TÜRKER^a

^a Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Yunus Emre Kampüsü, Eskişehir, Türkiye, 0000-0002-9946-7246

Özet

Bu çalışmada, Covid-19 salgını sürecinde verilen uzaktan eğitim hakkında meslek yüksekokulu öğrencilerinin görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır ve araştırma modeli olarak durum modeli tercih edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Anadolu Üniversitesi Yunus Emre Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda eğitim gören 15 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verileri görüşme yöntemiyle toplanmış ve içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları Covid-19 salgını döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitimin iyi planlanmış olması, yeterli desteğin sağlanmış olması, salgın döneminde eğitimleri telafi etmesi, kaçırılan dersleri sonradan takip etmenin mümkün olması nedenleriyle meslek yüksekokul öğrencilerinin çoğunluğu tarafından yeterli ve verimli olarak değerlendirildiğini göstermiştir. Bazı öğrencilerinin ise uzaktan eğitimi, yüz yüze eğitime kadar verimli olmaması, sık sık teknolojik sorunlar yaşanması, anlık iletişim sağlanamaması ve bazı derslerin uzaktan eğitime uygun olmaması nedeniyle yetersiz ve verimsiz olarak değerlendirdikleri saptanmıştır. Öğrencilerin çoğunun uzaktan eğitimlere uyum sağladığı ve derslere düzenli olarak katıldıkları da tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Covid-19 Salgını, Uzaktan Eğitim, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi.

The transformative effects of the global pandemic on the distance education system and the model at Anadolu University Open Education Faculty

Abstract

This research study aims to examine the opinions of vocational school students about distance education during the Covid-19 pandemic. Qualitative research methods were used in the research and the case-study model was preferred as the research model. The study group of the research consisted of 15 students studying at Anadolu University Yunus Emre Vocational School of Health Services. The data of the research were collected by interview method and analyzed by content analysis method. The findings of the research showed that the distance education carried out during the Covid-19 pandemic was evaluated as adequate and efficient by the majority of vocational school students due to the fact that it was well planned, sufficient support was provided, it compensated for face-to-face the educational activities, and it was possible to choose to attend the lectures in real time or watch recordings later. It has been determined that some students consider distance education as inadequate and inefficient with the arguments that it was not as efficient as face-to-face education, technological problems arose frequently, instant communication could not be provided and some courses were not suitable for distance education. It has also been determined that most of the students adapted to distance education and attend classes regularly.

Keywords: Covid-19 Pandemic, Distance Education, Anadolu University Open Education System

Kaynak Gösterme

Firatlı Türker, E. (2023). Uzaktan eğitim sistemi üzerinde global ölçekli salgının yarattığı dönüştürücü etkiler ve Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi modeli. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 9(1), 450-490. <https://doi.org/10.51948/auad.1208328>

Bu çalışma, 28-30 Eylül 2022'de Anadolu Üniversitesi tarafından düzenlenen 5th International Open & Distance Learning Conference (IODL 2022) adlı konferansta sunulan sözlü bildirinin, yeniden düzenlenmiş ve genişletilmiş halidir.

Giriş

Covid-19 virüsü ilk kez 2019 yılının Aralık ayında Çin'in Hubei bölgesinin Wuhan kentinde görülmüştür. Virüs nedeniyle ortaya çıkan hastalık 30 Ocak 2020 tarihinde Uluslararası Boyutta Halk Sağlığı Acil Durumu olarak ilan edilmiştir (Buluk ve Eşitti 2020). Virüs, 2020 yılının ilk aylarından itibaren hızla yayılarak başta Avrupa ülkeleri olmak üzere tüm dünya ülkelerini etkisi altına almıştır. Yaşanan bu global ölçekli durum Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart 2020 tarihinde "küresel salgın (pandemi)" olarak nitelenmiştir (Can, 2020). Virüs dünya genelinde birçok ülkede farklı tarihlerde ortaya çıkmış ve her ülke hastalığa karşı korunma amaçlı çeşitli tedbirler alınmaya başlanmıştır. Pandeminin etkilerini azaltmak amacıyla uygulanan zorunlu karantina, sokağa çıkma yasakları, ülkeler arası giriş-çıkışların durdurulması, şehirlerarası seyahat kısıtlamaları ve kalabalık ortamlarda fiziksel mesafenin korunamaması sebebiyle virüs bulaşma tedirginliği gibi etkenler bireylerin davranışlarında ve yaşamsal pratiklerinde belirgin değişimleri beraberinde getirmiştir (Aktaş vd., 2020). Dünya genelinde pek çok alanda köklü değişimlere neden olan salgın süreci eğitim alanındaki uygulamaları da kaçınılmaz şekilde etkilemiştir. Tüm dünyada 192 ülkede okullar kapanmış ve 2 milyara yakın öğrenci kapanmalardan etkilenmiştir (Unesco, 2022). Salgın dönemindeki eğitim kayıplarını telafi edebilmek için uzaktan eğitim çok daha yaygın ve etkin bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır.

Uzaktan eğitim uygulamalarındaki başarı, uzaktan eğitimin iyi planlanmasına, yeterli içerik ve yeterli donanımla sunulmasına ve uzaktan eğitime ehil kişilerce verilmesine bağlıdır (Alper, 2020; Bozkurt, 2020). Ayrıca, öğrencilerin uzaktan eğitim konusunda deneyimli olması da önemlidir. Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitime geçiş mecburen olmuştur ve uzaktan eğitim için gerekli planlamalar ve hazırlıklar yapılamamıştır. Böyle bir süreçte geçilen uzaktan eğitimin niteliği ve çıktıları merak konusu olmuştur (Karaca ve Kelam, 2020). Salgın döneminde verilen uzaktan eğitimin araştırılması uzaktan eğitimin taraflarının bu süreçten nasıl etkilendiğini ortaya çıkartmak, eğitimin olumlu ve olumsuz taraflarını belirlemek, uzaktan eğitimin sorunlarını giderip gelişimini sağlamak için önemlidir. Bu nedenle bu çalışmada, Covid-19 salgını sürecinde verilen uzaktan eğitim hakkında meslek yüksekokulu öğrencilerinin görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmadan elde edilecek bulguların uzaktan eğitim programlarının sorunlarını gidermek, güçlü yönlerini desteklemek ve nihai olarak eğitimin kalitesini yükseltmek adına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Araştırma Sorunsalı

Covid-19 salgını döneminde eğitim kurumları hızlı bir tepki vererek uzaktan eğitim uygulamasına geçmişlerdir. Eğitim kayıplarının telafi edilebilmesi için uzaktan eğitim kıymetli bir alternatif rolü görmüştür. Eğitim kurumları uzaktan eğitime geçme, uzaktan eğitim alt yapısını hazırlama, içerik hazırlama ve eğitimin sunumu için takdir hak eden bir çaba göstermişlerdir. Bununla birlikte, uzaktan eğitime geçişin çok ani olduğu, yeterli planlama ve hazırlık yapılmadığı, eğitimin sunuşunda sorunlar yaşandığı ve uzaktan eğitimin çıktılarının tartışıldığı bilinmektedir. Yapılan alan araştırmalarında da uzaktan eğitimden yeterince verim alınamadığı, öğretmenlerin uzaktan eğitim konusunda yeterince bilgi ve deneyim sahibi olmadıkları, öğrencilerin motivasyon ve devam sorunu yaşadığı, uzaktan eğitim için gerekli teknolojik altyapının yeterli olmadığı, sistemin kesintiye uğradığı, uzaktan eğitime ulaşmak için gerekli olan teknolojik donanım açısından öğrenciler arasında eşitsizlikler olduğu, eğitimde fırsat eşitliğinin zedelendiği ve uzaktan eğitimden amaçlanan faydaların sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır (Afşar ve Büyükdoğan, 2020; Genç ve Gümrükçüoğlu, 2020, Aktaş vd., 2020; Demir ve Özdaş, 2020; Karaca ve Kelam, 2020; Yurtbakan ve Akyıldız, 2020; Sarışık vd., 2021, Urhanoğlu, Bayırlı ve Aslan, 2021; Metin, Gürbey ve Çevik, 2021, Arslan vd., 2021; Arık vd., 2021).

Covid-19 salgını döneminde uygulanan uzaktan eğitimden her eğitim kademesindeki öğrenciler etkilendikleri gibi, meslek yüksekokulu öğrencileri de etkilenmiştir. Geleceklerini inşa etmek ve bir meslek sahibi olmak için iki yıllık bir eğitim süresine sahip olan meslek yüksekokulu öğrencileri için bu sürecin tamamı nerdeyse uzaktan eğitimle geçmiştir. Dolayısıyla uzaktan eğitimle ilgili karşılaşılan sorunlar meslek yüksekokulu öğrencilerinin geleceklerini etkileyecek niteliktedir. Bu nedenle meslek yüksekokulu öğrencilerinin Covid-19 sürecindeki uzaktan eğitim deneyimi ve onların bu deneyime ilişkin görüşleri incelenmelidir.

Bu araştırmada çözümüne odaklanılan araştırma problemi ve alt problemler aşağıda açıklanmıştır.

Araştırma problemi: Covid-19 salgını sürecinde verilen uzaktan eğitim hakkında meslek yüksekokulu öğrencilerinin görüşleri nelerdir?

Araştırmanın alt problemleri:

(1) Salgın sürecinde hakkında meslek yüksekokulunda gerçekleştirilen uzaktan eğitim faaliyetleri yeterli miydi?

(2) Meslek yüksekokulunda gerçekleştirilen uzaktan eğitim verimli oldu mu?

(3) Meslek yüksekokulunda gerçekleştirilen uzaktan eğitim sürecine uyum sağlanabildi mi?

(4) Meslek yüksekokulunda gerçekleştirilen uzaktan eğitim uygulamalarındaki teknolojiyi benimsenebildi mi?

(5) Meslek yüksekokulunda gerçekleştirilen uzaktan eğitim sisteminde yaşanan durumlar nelerdir?

(6) Meslek yüksekokulunda gerçekleştirilen uzaktan eğitimde derslere katılım nasıl gerçekleşmiştir?

(7) Meslek yüksekokulunda gerçekleştirilen uzaktan eğitim sistemine ilişkin ileriye yönelik öneriler nelerdir?

İlgili Alanyazın

Uzaktan Eğitim

Bireylere istenilen nitelikleri kazandırmak, davranış değişikliği meydana getirmek, topluma uyumlarını sağlamak ve böylece bireyin ve toplumun gelişimini sağlamak için kullanılacak en etkili araç eğitimidir (Karaca ve Kelam, 2020). Eğitim birey ve toplum hayatında kritik bir öneme sahip olduğundan toplumlar ve devletler eğitime önem vermişler ve bireylerin kaliteli bir eğitim almasını hedeflemişlerdir. Devletlerin anayasasında eğitim hakkı ve eğitimde fırsat eşitliği öncelikli yerini almıştır.

Eğitimin içeriği ve uygulanma şekli insanların ihtiyaç ve beklentilerine göre farklılaşmaktadır (Çokyaman ve Ünal, 2021). İnsan, ihtiyaç ve beklentileri sürekli bir değişim içinde olduğundan eğitimlerin uygulanma şekli ve içeriği de değişmektedir. Günümüzde bilgiye ve eğitime verilen önem artmıştır. Toplumda iyi bir statü elde etmenin, saygınlık kazanmanın, iyi bir meslek sahibi olmanın eğitimle mümkün olabileceği yaygın bir kanaattir. Günümüzde eğitime olan bu yoğun talep günümüzün teknoloji ve iletişim alanında gerçekleşen gelişmeleriyle birleşince de zaman ve mekân sınırlaması olmayan uzaktan eğitim kavramı ortaya çıkmıştır. Uzaktan eğitim, eğitici ve öğreticinin yüz yüze olmadığı ancak farklı iletişim araçlarıyla eğitim faaliyetlerinin devam ettiği bir eğitim ortamıdır ve erişilebilirlik, esneklik, etkileşim ve bireyselleşme gibi özelliklerle tanımlanmaktadır (Bakioğlu ve Çevik, 2020). Uzaktan eğitim, eğitici ve öğrencinin birbirinden farklı fiziksel mekanlarda bulunduğu ve

kendine özgü tasarım ve teknolojik donanım gerektiren açık erişimli eğitim biçimi olarak da tanımlanabilmektedir (Asandaş ve Hacıcaferoğlu, 2021).

Uzaktan eğitim senkron ve asenkron olmak üzere iki şekilde verilebilmektedir. Senkron olan uzaktan eğitimde öğretmen ve öğrenci anlık iletişim halindedirler. Asenkron olan uzaktan eğitimde ise öğretilen tarafından daha önceden kayıt edilmiş sesli ve görüntülü eğitim materyallerine öğrencinin sonradan erişimi söz konusudur (Afşar ve Büyükdoğan, 2020). Uzaktan eğitimle ilgili bir diğer sınıflama da etkileşimli ve etkileşimsiz uzaktan eğitim olarak yapılabilir. Öğrencinin müdahale ve katılımcı imkânı olmayan tek yönlü eğitim türleri etkileşimsiz uzaktan eğitimdir. Öğrencinin soru sorabildiği, katkı yapabildiği, etkileşimde bulunabildiği uzaktan eğitimler ise etkileşimli uzaktan eğitimlerdir. Teknolojinin gelişmesiyle uzaktan eğitimler giderek daha fazla etkileşimli türde gerçekleştirilmektedir (Başaran vd., 2020).

Uzaktan eğitim sıklıkla yüz yüze eğitimlerle karşılaştırılmış ve bu kapsamda avantaj ve dezavantajlarından söz edilmiştir. Farklı kaynaklardan yararlanarak uzaktan eğitimin avantajlarını şu şekilde özetlemek mümkündür (Akbal ve Akbal, 2020; Akkaş Baysal ve Ocak, 2020; Yurtbakan ve Akyıldız, 2020; Çokyaman ve Ünal, 2021):

Uzaktan eğitimde yer, mesafe ve zaman kısıtı bulunmadığından eğitime erişim kolaylaşmıştır. Ulaşım masrafı olmadığından, daha az araç gereç ve eğitim materyali gerektirdiğinden uzaktan eğitim, maliyetleri azaltmaktadır. Uzaktan eğitimde aynı anda çok sayıda kişiye eğitim verilebildiğinden müfredat birliği sağlanabilmektedir. Buna bağlı olarak standart ve nitelikli bir eğitimi geniş kitlelere engelsiz olarak ulaştırma imkânı olduğundan eğitimde fırsat eşitliği de sağlanabilmektedir. Uzaktan eğitim öğrenci sayısının artmasından etkilenmemektedir. Uzaktan eğitim sağlık şartları, iklim şartları, fiziksel şartlar, kültürel ve coğrafi şartlardan kaynaklanan eğitim devamsızlığına bir çözüm olabilmektedir. Uzaktan eğitim toplum içerisinde kendisini ifade etmekte zorlanan öğrenciler için bir anlamda yardım eli uzatmaktadır. Uzaktan eğitim vasıtasıyla öğrencilerin öz kontrol ve öz disiplin kazanmasına katkıda bulunmaktadır. Uzaktan eğitim ayrıca, teknolojik okuryazarlık, iletişim becerileri ve iş birliği konusunda bilgi ve deneyim kazandırmaktadır.

Farklı kaynaklardan yararlanarak uzaktan eğitimin dezavantajları ise şu şekilde sıralanabilir (Afşar ve Büyükdoğan, 2020; Akkaş vd., 2020; Başaran vd., 2020; Çokyaman ve Ünal, 2021; Avcı ve Akdeniz, 2021):

Uzaktan eğitim, başta uygulama gerektiren eğitimler olmak üzere bazı türdeki eğitimler için uygun değildir. Uzaktan eğitim, yüz yüze eğitimdeki bazı maliyet kalemlerini azaltsa dahi alt yapı inşa etmek, uzaktan eğitim için gerekli olan teknik donanımı satın almak ve

sürdürebilirliğini sağlamak ve iletişim giderlerini karşılamak için kaynak ayırmak zaruridir. Uzaktan eğitimin taraflarının teknoloji konusunda kendilerini eğitmeleri gerekmektedir. Uzaktan eğitimde kullanılan teknoloji kaynaklı arazılar, sorunlar ve kesintiler meydana gelebilmektedir. Uzaktan eğitim her zaman anlık ve hızlı geri dönüşlere uygun olmayabilir. Uzaktan eğitim şartları gereği öğrencilerde yalnızlık hissi, motivasyon düşüklüğü, derse odaklanamama, iletişim ve etkileşim yoksunluğu gibi sorunlara yol açabilir. Uzaktan eğitimde öz disiplini ve öz kontrolü az olan öğrenciler daha az başarı sağlayabilirler. Kalabalık grupların olduğu uzaktan eğitimlerde iletişimin yönetilmesinde güçlükler yaşanabilir.

Uzaktan eğitimin bazı dezavantajları bulunsa dahi günümüzün hızlı ve gelişmiş teknolojik ve iletişim imkanlarıyla uzaktan eğitim her geçen gün daha da yaygınlaşmaktadır (Akkaş vd., 2020). Günümüzde, sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik ve karma gerçeklik sağlayan araçlar da kullanılarak ülkeler ve kıtalar arası uzaktan eğitimler dahi gerçekleştirilmektedir (Genç ve Gümrükçüoğlu, 2020).

Uzaktan eğitimin posta yoluyla gerçekleştirilen ilk uygulaması 1728'de görülmüştür (Afşar ve Büyükdoğan, 2020). 1800'lü yıllarda ise uzaktan eğitim gazeteler aracılığıyla yapılmıştır (Avcı ve Akdeniz, 2021). Almanya'da bazı üniversiteler 1856'da uzaktan eğitimi kullanmaya başlamışlardır ve devam eden yıllarda ABD'de, Japonya'da da uzaktan eğitim uygulamalarına başlanmıştır (Başaran vd., 2020). 1900'lü yıllarda yeni teknolojik imkânların ortaya çıkması ve teknolojinin ucuzlamasıyla televizyon, radyo ve video eğitimi şekline ve nihayet 1980'den sonra bilgisayar ve internet aracılığıyla uzaktan eğitimler verilmeye başlanmıştır (Akbal ve Akbal, 2020).

Türkiye'de uzaktan eğitim, 1923-1955 arası kavramsal, 1956-1975 arası mektuplaşma, 1976-1995 televizyon ve 1996 ve sonrasını da internet dönemi olarak aşamalandırılabilir (Bozkurt, 2017). Ankara Üniversitesinin banka personeline mektup yolu ile verdiği uzaktan eğitim üniversitelerin ilk uzaktan eğitim uygulaması olarak kabul edilmektedir (Başaran vd., 2020). 1981 yılında Anadolu Üniversitesindeki Açık Öğretim Fakültesi aracılığıyla gerçekleştirilen uzaktan eğitimler bu alanda yeni bir dönem başlatmıştır. Fırat üniversitesi ise 1991 yılında televizyon üzerinden uzaktan eğitimlerine başlamıştır. 2001 yılında Açık öğretim fakültesinde internet tabanlı ilk ön lisans programı başlatılmıştır (Mutlu vd., 2014). MEB'de EBA aracılığıyla uzaktan eğitim verilmesine ise 2011 yılında başlanmıştır. Türkiye'de uzaktan eğitim alanların sayısı giderek artmaktadır. Uzaktan eğitim öğrenci sayısı 2014-2015 eğitim öğretim yılında yaklaşık 60 bin olarak hesaplanırken 2018-2019 eğitim öğretim yılında 80 binin üzerinde hesaplanmıştır (Çokyaman ve Ünal, 2021).

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi İşletme Fakültesi, İktisat Fakültesi ve Açıköğretim Fakültesi'nden oluşmaktadır ve verdiği farklı programlar sayesinde ulusal sınırları aşmayı başarmıştır. Kuzey Amerika, Batı Avrupa, Balkanlar, Azerbaycan, Orta Asya ve Orta Doğu'ya kadar uzanan faaliyetleriyle milyonlarca öğrenene nitelikli yükseköğretim uygulamaları sunmaktadır.

Günümüzde uzaktan eğitim her alanda ve her eğitim kademesinde kullanılmaktadır ve geldiği bu aşamada uzaktan eğitim klasik eğitime bir alternatif veya onun tamamlayıcısı değil kendi başına bir eğitim olgusu olarak kabul görmektedir (Alper, 2020). İyi planlanmış, gerekli hazırlıkları yapılmış, içerik olarak doğru tercihler yapılmış ve iyi uygulanmış uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimle aynı çıktıları sağlayacağı ileri sürülmektedir (Alper, 2020; Bozkurt, 2020). Uzaktan eğitimde yüksek başarı için iyi planlama, yeterli hazırlık, doğru içerik ve uygun sunuşun yanında öğrencilerin ihtiyaç ve beklentilerin gözetilmesi, öğrencilerin özelliklerini dikkate alan öğrenci merkezli bir yaklaşım, yeterli geri bildirim sağlamak ve teknolojik yetkinlik ve yeterliği sağlamak da gerekmektedir (Arık vd., 2021; Bozkurt, 2020).

Covid-19 Salgını ve Uzaktan Eğitim

Covid-19 döneminde virüsün dağılmasını ve virüse bağlı ölümlerin artmasını engellemek için alınan tedbirler kapsamında okullar kapatılmış ve eğitime ara verilmiştir. Tüm dünyada salgın nedeniyle alınan eğitimle ilgili tedbirlerden 2 milyara yakın öğrenci etkilenirken Türkiye'de 25 milyon öğrenci etkilenmiştir (Unesco, 2022). Okulların katılmasının ardından eğitim kayıplarını telafi etmek için uzaktan eğitime geçilmiştir. Devlet okulları EBA üzerinden, özel okullar ve üniversiteler de kendi sistemleri üzerinden uzaktan senkron ve asenkron olarak eğitim vermeye başlamışlardır (Akkaş vd., 2020; Arık vd., 2021). Bu süreçte EBA üzerinden binlerce saat eğitim verilmiş, yüzlerce etkinlik gerçekleştirilmiş, 20 milyondan fazla indirme yapılmış, 20 milyondan fazla öğrenci sistemden faydalanarak siteyi dünyada en çok ziyaret edilen 10. eğitim sitesi konumuna getirmişlerdir (MEB, 2022). Zoom internet platformu ise uzaktan eğitimlerde en çok kullanılan platform olmuştur.

YÖK (2020b) 3 Mayıs 2020 tarihinde resmî sitesinde uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin yayınladığı durum tespitinde 127 devlet üniversitesinin ve 62 vakıf üniversitenin rektörlüklerinden istedikleri verilerin sonuçlarını paylaşmıştır. Bu bilgilendirmeye göre, üniversitelerin uzaktan eğitime geçişlerinin oldukça hızlı gerçekleştiği, bahar dönemindeki derslerin %90,1'inin uzaktan öğretimle açıldığı, bu derslerin %22'sinde canlı sınıf uygulamalarının yürütüldüğü, uygulamalara en yoğun "sosyal bilimler" alanında geçiş

sağlandığı, değerlendirme ögesinin ağırlıklı olarak ödev ve projeler aracılığı ile işletildiği, öğretim elemanı ve öğrencilere bilgilendirme ve destek hizmetlerinin sağlandığı belirtilmiştir.

Bununla birlikte, Covid-19 salgını sürecinde uygulanan uzaktan eğitime yeterli planlama ve hazırlık yapılamadan geçilmiştir. Pek çok öğretmen ve öğrenci hiçbir eğitim ve yönlendirme olmadan ilk kez uzaktan eğitimi deneyimlemişlerdir (Akkaş vd., 2020; Aral vd., 2021; Asandaş ve Hacıcaferoğlu, 2021). Bu tecrübesizliğin yanında salgının getirdiği sağlık endişesi ve psikolojik sorunlarla birlikte uzaktan eğitimin sürdürülmesi eğitimin etkinliğini olumsuz etkilemiştir. Ayrıca, uzaktan eğitim konusunda tecrübesi olmayan ve bu konuda öz disiplin geliştirmemiş öğrenciler uzaktan eğitimi takip etmekte zorlanmışlar ve öğrencileri denetleme görevini aileler yüklenmişlerdir (Gençoğlu ve Çiftçi, 2020). Bu süreçte karşılaşılan bir diğer sorun Türkiye’de her yerleşim yerinde uzaktan eğitime erişimi sağlayacak teknolojik yeterliliğin bulunmamasıdır. Bu sorun aşılrsa dahi her öğrencinin uzaktan eğitim için gerekli teknolojiye ulaşma imkânı olmadığı da tespit edilmiştir (Gençoğlu ve Çiftçi, 2020; Bakioğlu ve Çevik, 2020). Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin farklı olması da salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitimlerle ilgili karşılaşılan bir diğer sorun olmuştur (Can, 2020).

Bu olumsuzlukların yanında Covid-19 salgını sürecinde verilen uzaktan eğitimlerin bazı faydalar sağladığı da tespit edilmiştir. Özellikle, uzaktan eğitimin önemi anlaşılmış ve uzaktan eğitim için yeni fırsatları ve imkânlar oluşmuştur (Demir ve Özdaş, 2020). Uzaktan eğitimlerin her eğitim kademesinde kullanım imkânı olduğu kanaati yerleşmiştir. Uzaktan eğitim konusunda yeterli alt yapının hazırlanması, eğiticilerin hazırlanması, içerik hazırlanması konularında eksiklerin farkına varılmış ve bunların düzeltilmesi yoluna gidilmiştir (Bakioğlu ve Çevik, 2020). Uzaktan eğitimin öğretmen, öğrenci, yönetici ve veli gibi tarafları bu süreçte problem çözme, eleştirel ve yaratıcı düşünme, iletişim kurma ve iş birliği yapma gibi becerilerini geliştirmişlerdir (Can, 2020). Ayrıca, uzaktan eğitimin tarafları kendilerini hem uzaktan eğitim hem de teknoloji konusunda geliştirmenin yol ve yöntemlerini araştırmışlardır (Bakioğlu ve Çevik, 2020).

Covid-19 salgını hayatın pek çok alanında olduğu gibi eğitim alanında da bakış açılarını ve yaklaşımları etkilemiş ve değiştirmiştir. Uzaktan eğitimle ilgili olarak, salgından sonra uzaktan eğitime daha çok önem verileceği ve daha çok kullanılacağı öngörülebilir. Salgın ve benzeri afetler her zaman olasıdır. Hem bu tür afetlere hazır olmak hem de herkes için eşit eğitim fırsatlarını yaygın ve kaliteli olarak sağlayabilmek için uzaktan eğitimin geliştirilmesi gereklidir. Bunu yapabilmenin öncelikli şartlarından birisi ise Covid-19 salgını sürecindeki

uzaktan eğitim uygulamalarının bilimsel araştırmalar yapılarak incelenmesi ve iyi uygulanmış taraflarının ve eksiklerinin ortaya konmasıdır. Bu nedenle bu araştırmada Covid-19 salgını sürecinde verilen uzaktan eğitim hakkında meslek yüksekokulu öğrencilerinin görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Konunun derinlemesine ve kapsamlı olarak araştırılabilmesi için araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılarak nitel bir araştırma gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın Kuramsal Temelleri

Google Akademik web sitesinde uzaktan eğitim ve Covid-19 kelimeleri birlikte aratılarak elde edilen sonuçtaki bilimsel araştırmalar tek tek incelenmiştir. Araştırmanın konusuyla doğrudan ilişkili olan araştırmalardan ve doğrudan ilişkili olmayan araştırmalardan örnekler seçilmiştir. Bu araştırmalar özetlenerek iki ayrı başlık altında aşağıda sunulmuştur.

Çalışmayla Doğrudan İlişkili Araştırmalar

60 sağlık meslek yüksekokulu öğrenciyle gerçekleştirilen araştırmada öğrencilerin Covid-19 salgını sürecindeki uzaktan eğitimle ilgili çalışma ortamının uzaktan eğitim için yetersiz olması ve internet, bilgisayar, tablet ve akıllı telefon gibi iletişim araçlarının yetersizliği gibi fiziki koşullarla ilgili sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır (Akbal ve Akbal, 2020).

432 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirilen araştırmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun salgın dönemindeki uzaktan eğitimleri takip edebilmek için öz kaynaklarını kullandıkları saptanmıştır (Afşar ve Büyükdoğan, 2020). Araştırmada, ilgi çekici olması ve zaman kısıtlaması olmaması nedeniyle uzaktan eğitimi tercih eden öğrenciler olduğu kadar uzaktan eğitimin sıkıcı olması, teknik sorunlar yaşanması, sosyal ortamlardan uzaklaşma, internete ulaşamama ve derslerde anlaşılmayan konuları sormama gibi nedenlerle yüz yüze eğitimi tercih eden öğrenciler olduğu da görülmüştür.

652 üniversite öğrencisiyle anket yöntemiyle gerçekleştirilen araştırmada öğrencilerin tamamına yakınının uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim kadar etkili olmadığını düşündüğü anlaşılmıştır (Keskin ve Özer Kaya, 2020). Öğrencilerin Covid-19 sürecindeki uzaktan eğitimlerde öğretim elamanlarıyla iletişimde sorun yaşadıkları, teknik sorunlar yaşadıkları ve derslerde işlenen konuları çabuk unuttukları tespit edilmiştir.

Farklı illerdeki 13 İlahiyat ve İslami Bilimler Fakültesinden 1212 öğrenciden anket yöntemiyle Covid-19 salgını sürecindeki uzaktan eğitim deneyimleri hakkında veriler

toplannmıştır (Genç ve Gümrükçüoğlu, 2020). Araştırmada öğrencilerin yarısından fazlasının uzaktan eğitimden memnun olmadıkları, uzaktan eğitim materyallerinden yararlanamadıkları, online sınavlara hakimiyetleri olmadığı, sık sık internet kesintisi problemi yaşadıkları, online derslere konsantre olamadıkları ve derslerden verim alamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretim elemanlarının performansından memnun olan ve olmayan öğrencilerin oranı aynıdır. Öğrencilerin salgın döneminde evde kalmak nedeniyle başarılarının düştüğü anlaşılmıştır.

Çanakkale 18 Mart Üniversitesinde 214 Turizm Fakültesi öğrenciyle gerçekleştirilen araştırmada öğrencilerin çoğunun Covid-19 salgını sürecindeki uzaktan eğitimi takip ettikleri saptanmıştır (Buluk ve Eşitti, 2020). Teknik donanım eksikliği, internet bağlantısının kesilmesi ve öğretim elemanlarıyla iletişim eksikliği nedenleriyle eğitimi takip etmenin zorlaştığı anlaşılmıştır. Araştırmanın bulguları öğrenme koşulları, destek hizmetleri, uzaktan eğitimde değerlendirme sistemi, programın etkililiği ve öğrencilerin uzaktan eğitim ders sistemine kişisel uygunlukları gibi nedenlerle uzaktan eğitimden memnuniyet düzeylerinin etkilendiği tespit edilmiştir.

Hatay ilinde 593 spor bilimleri üniversite öğrencisiyle anket yöntemiyle gerçekleştirilen araştırmada Covid-19 salgını sürecindeki uzaktan eğitimden memnun olan ve memnun olmayan öğrencilerin oranlarının aynı olduğu anlaşılmıştır (Aktaş vd., 2020). Öğrencilerin uzaktan eğitimden memnun olmama nedenlerinin internet ve bilgisayar gibi teknolojik araçlarda yaşanan sorunlar olduğu ve spor bilimleri gibi bir alan için uzaktan eğitimin uygun ve yeterli olmaması olduğu saptanmıştır. Ayrıca hocaların uzaktan eğitim konusunda öğrencileri bilgilendirdikleri ve onlara destek oldukları anlaşılmıştır.

Çalışmayla Doğrudan İlişkisi Olmayan Araştırmalar

Konya ve Eskişehir illerindeki 53 ilkokul ve orta okul öğrencisiyle yapılan araştırmada uzaktan eğitimin yaşam boyu öğrenme, kolaylaştırıcı olma, yapılandırılmış öğrenme, özerklik, zaman ve mekândan bağımsızlık, topluluk hissi, içsel motivasyon ve erişebilirlik gibi olumlu yanları olduğu bulunmuştur (Bozkurt, 2020). Aynı araştırmada uzaktan eğitimin yapaylık, yalnızlık duygusu, sosyalleşme eksikliği, dışsal motivasyon gereksinimi, eşitsizlik sorunu, izolasyon ve iletişimsizlik gibi olumsuz yanlarının bulunduğu da saptanmıştır.

6 ilkokul öğrencisinin Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitim deneyimlerinin incelendiği araştırmada salgın şartlarında eğitimin devam etmesini sağladığı ve öğretmen ve arkadaşlarıyla görüşme imkânı sağladığı için uzaktan eğitimin faydalı olduğu, bir motivasyon sağladığı anlaşılmıştır (Sirem ve Baş, 2020)

10 farklı ilde 55 ortaokul öğrencisi ile yapılan araştırmada öğrencilerinin öğrenme ortamı, zaman yönetimi, disiplin, ders süresi, esneklik ve erişilebilirlik gibi nedenlerle Covid-19 salgını sürecindeki uzaktan eğitimi beğendikleri, ancak, öğrenme yetersizlikleri, öğrenci-öğretmen iletişimi, öz düzenleme/zaman yetersizlikleri, geri dönüt eksikliği, teknolojik sorunlar ve duyuşsal yetersizlikler gibi nedenlerle ise uzaktan eğitim hakkında olumsuz tutumlara sahip oldukları saptanmıştır (Arık vd., 2021).

Farklı okul kademelerinden ve branşlardan 135 öğretmen ve 128 öğrenci ile gerçekleştirilen araştırmada öğretmenlerin ve öğrencilerin yarısından fazlasının Covid-19 salgını sürecinde uygulanan uzaktan eğitimden memnun oldukları tespit edilmiştir (Çokyaman ve Ünal, 2021). Uzaktan eğitimin olumlu yönlerinin; eğitim imkânı sağlaması, her koşulda erişilebilir olması ve esnek olması olduğu, olumsuz yönlerinin ise etkileşimin ve duyuşsal özelliklerin az olması olduğu bulunmuştur.

44 ilkokul öğretmeniyle gerçekleştirilen araştırmada Covid-19 salgını sürecinde öğretmenlerin %40'ının uzaktan eğitimden memnun oldukları, %30'unun uzaktan eğitimin imkânlarının sınırlı olduğunu düşündükleri ve %30'unun da uzaktan eğitimin yararlı olmadığını düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Salgın sürecindeki uzaktan eğitimde karşılaşılan öncelikli sorunların iletişim, alt yapı ve katılım sağlama sorunları olduğu saptanmıştır (Demir ve Özdaş, 2020).

25 sınıf öğretmeniyle gerçekleştirilen araştırmada salgın sürecinde öğrencilerin uzaktan eğitime katılmaya istekli oldukları ve çoğunlukla derse katılım sağladıkları tespit edilmiştir. Uzaktan eğitime katılmamanın öncelikli nedeninin internet bağlantısı sorunu olduğu ortaya çıkmıştır (Sarışık vd., 2021).

20 sınıf öğretmeniyle yapılan araştırmada ise Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitim veren ilkokulların teknolojik olarak yetersiz olduğu, öğrencilerin uzaktan eğitime katılımlarının yeterli olmadığı ve öğretmenlerin uzaktan eğitimdeki ölçme değerlendirme uygulamalarında zorlandıkları sonucuna ulaşılmıştır (Saygı, 2021).

Samsun ve Balıkesir illerinde görev yapan 35 sınıf öğretmeniyle yapılan araştırmada Covid-19 salgını dönemindeki uzaktan eğitimle ilgili eğitimin sürekliliğinin sağlanması, iletişim ve etkileşime imkân tanınması nedenleriyle öğretmenlerin memnun oldukları bulunmuştur. Diğer taraftan, salgın sürecindeki uzaktan eğitimlerle ilgili olarak öğretmenlerin teknik donanımlarla ilgili sorunlar yaşadıkları ve ayrıca öğretmenlerin uzaktan eğitimde kullanılan tekniklere ve materyallere yabancı oldukları için kullanmakta güçlük çektikleri tespit edilmiştir (Kurt, Kandemir ve Çelik, 2021)

Anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan 57 öğretmenle gerçekleştirilen araştırmada, öğretmenlerin Covid-19 salgını sürecindeki uzaktan eğitimlerde hedeflenen amaçlara kısmen de olsa ulaşıldığına inandıkları anlaşılmıştır (Avcı ve Akdeniz, 2021). Diğer taraftan, öğretmenlerin yeterli uzaktan eğitim deneyimlerinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Uzaktan eğitimle ilgili en sık yaşanan sorunların teknoloji ve internet kaynaklı sorunlar olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin derslere katılımının yeterli düzeyde olmaması ve öğrencilerin derslerde dikkat eksikliği yaşamaları da diğer öncelikli sorunlar olarak tespit edilmiştir.

71 öğretmenle yapılan araştırmada Covid-19 salgını döneminde geçilen uzaktan eğitimde en sık Zoom, Whatsapp, Google Classroom ve elektronik posta araçlarının kullanıldığı, öğrenci katılımının yüksek olduğu ve eğitimin etkili ve verimli olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Alper, 2020). İstenilen zaman derse ulaşma imkânı olması, zaman kaybı olamaması ve konforlu ders işleme gibi özellikler uzaktan eğitimin olumlu yanları olarak saptanmıştır. Diğer taraftan, daha fazla hazırlık süreci gerektirmesi, iletişimin yeterli olmaması, istenilen eğitim tekniklerinin kullanılamaması ve oturarak ve hareketsiz şekilde ders anlatılması salgın sürecindeki uzaktan eğitimin olumsuz yanları olarak tespit edilmiştir.

Farklı branşlardaki 390 öğretmenle anket yöntemiyle gerçekleştirilen araştırmada Covid-19 sürecindeki uzaktan eğitimle ilgili öğretmenlerin görüşlerinin genel olarak olumsuz olduğunu anlaşılmıştır (Metin vd., 2021). Bu olumsuz görüşün nedenlerinin ise uzaktan eğitimin öğretmenin iş yükünü artırması, uzaktan eğitim sistemi ve internet alt yapısında sorunlar yaşanması, öğretmenlerin sınıf kontrolü sağlamada zorlanması, öğrenciyle etkileşime geçmede güçlük yaşanması ve öğrenci motivasyonu sağlamada zorluk çekmeleri olduğu bulunmuştur. Ayrıca, öğretmenlerin ve öğrencilerin uzaktan eğitim sistemi ve burada kullanılan materyaller hakkında yeterli bilgilerinin olmadığı da bulunmuştur.

75 fen bilgisi öğretmeniyle yapılan araştırmada Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitim vermiş olan bu öğretmenlerin çoğunun daha önce uzaktan eğitimle ilgili bir eğitim almadığı tespit edilmiştir (Bakioğlu ve Çevik, 2020). Öğretmenlerin uzaktan eğitimin olumsuzlukları nedeniyle ileride öğrencilerde oluşacak bilgi eksikliğinden endişe ettikleri saptanmıştır. Uzaktan eğitim sırasında öğretmenlerin sıklıkla karşılaştıkları problemlerin öğrencilerin uzaktan eğitim teknolojine ulaşamaması, derslere katılımın düşük olması, derslerdeki motivasyon düşüklüğü ve internet bağlantısı ve teknik donanım kaynaklı sorunlardır olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, uzaktan eğitim sürecinin öğretmenlerin teknolojiyi daha sık ve yüksek bilgi ile kullanmalarını sağladığı da ulaşılan sonuçlar arasındadır.

Yozgat ilindeki Mesleki ve Anadolu Lisesindeki farklı branşlardan 10 öğretmenle gerçekleştirilen araştırmada Covid-19 salgını süresindeki uzaktan eğitimin öğrencileri olumsuz etkilediği, onlarda kaygı oluşturduğu ve bu kaygıları gidermek için onların sürekli desteklenmesi gerektiği tespit edilmiştir (Karaca ve Kelam, 2020). Öğrencilerin ihtiyacı olan desteği sağlamak konusunda öğretmenlerin istekli olduğu, ancak yetersiz kaldıkları saptanmıştır.

Trabzon’da 13 ilkokul öğrencisi, bunların velisi olan 13 anne/baba ve 13 öğretmenle yapılan araştırmada öğrencilerin ve velilerin Covid-19 sürecinde verilen uzaktan eğitimi yeterli bulmasına rağmen öğretmenlerin yetersiz bulunduğu anlaşılmıştır (Yurtbakan ve Akyıldız, 2020). Bununla birlikte hem öğrencilerin hem velilerin hem de öğretmenlerin uzaktan eğitim yerine yüz yüze eğitimi tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Gaziantep’teki ilkokul, ortaokul ve lisede eğitim gören 80 öğrenci, farklı meslek gruplarındaki 80 veli ve farklı branşlardaki 80 öğretmenle gerçekleştirilen araştırmada öğrencilerin düzenli olarak Covid-19 salgını sürecindeki uzaktan eğitimlere katıldıkları gözlemlenmiştir (Başaran vd., 2020). Bununla birlikte, uzaktan eğitim hakkında olumlu düşünen öğrenciler ile olumsuz düşünen öğrencilerin oranlarının eşit olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin, eğitimin aksamamasını, pekiştirme sağlamasını ve esnek olmasını uzaktan eğitimin avantajları olarak görürlerken dönüt eksikliği, örgün eğitimin yerini tutamama, sosyal etkileşim olmaması ve ders süresinin kısa olmasını ise uzaktan eğitimin dezavantajları olarak görmekteyiz. Uzaktan eğitim hakkında olumlu düşünen veliler ve ile olumsuz düşünen velilerin oranlarının da eşit olduğu bulunmuştur. Oranlardaki benzerlik öğretmenler için de geçerlidir. Öğretmenler uzaktan eğitimin geliştirilmesi için fırsat eşitliğinin sağlanmasını, aktif katılım sağlanmasını, öğrenci ile velinin bilgilendirilmesini, çekici içeriklerin olmasını, altyapının iyileştirilmesini ve materyal kullanımının artırılmasını önermişlerdir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemleri araştırma uygulamalarının amaca uygun ve tutarlı bir biçimde gerçekleştirilmesi açısından araştırmacıya rehberlik etmektedir. Araştırmanın modeli ise durum çalışması modelidir. Durum çalışmasında bir ya da daha çok olay, ortam, program, sosyal grup, toplum, belirli bir öğrenci sınıfı veya diğer sınırlandırılmış bir sistemin derinlemesine analizi söz konusudur (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Nitel bir araştırma deseni içerisinde durum modeline uygun olarak

Covid-19 sürecinde verilen uzaktan eğitimle ilgili meslek yüksekokulu öğrencilerinin deneyimlerinin derinlemesine incelenmesi hedeflenmiştir.

Araştırma Alanı ve Katılımcılar

Covid-19 salgını hayatın pek çok alanını etkilediği gibi eğitim alanını da etkilemiştir. Salgın tedbirleri kapsamında okullar kapatılarak uzaktan eğitime geçilmiştir. Yeterli hazırlık yapılmadan hızlı bir şekilde yapılan bu geçişin, öğrenciler ve öğrencilerin eğitimi üzerindeki etkileri incelenmelidir. Özellikle meslek yüksekokullarındaki öğrenciler bir meslek sahibi olabilmek için iki yıllık eğitimlerinin büyük çoğunluğunu uzaktan eğitimle geçirmek durumunda kalmıştır. Bu öğrencilerin uzaktan eğitim deneyimleri ve bunun etkileri incelenmek üzere seçilmiştir.

Araştırmanın çalışma grubu Anadolu Üniversitesi Yunus Emre Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Çocuk Gelişimi Programı'nda okuyan ve Kişisel Gelişim dersini alan 47 öğrenci arasından olasılığa dayalı olmayan amaçlı örneklem yöntemiyle seçilmiştir. Öğrencilerin tamamına araştırmanın konusu ile amacı açıklanmış ve araştırmaya katılmaya davet edilmişlerdir. Araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlayan 15 öğrenci ($n = 15$), bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. 15 katılımcı öğrencinin 9'u kadın, 6'sı erkektir. Bu öğrenenlerin belirttiği görüşler bulgular kısmında "Ö" kısaltmasıyla ve sıra numaralarıyla aktarılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmanın verileri nitel araştırmalarda veri toplam yöntemlerinden birisi olan görüşme yöntemiyle toplanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Görüşmelerin sistematik ve standart şekilde toplanabilmesi için yapılandırılmış 7 soruyu içeren bir görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunda yer alan sorular şunlardır:

1. Salgın sürecinde gerçekleştirilen uzaktan eğitim faaliyetleri yeterli miydi?
2. Dahil olduğunuz uzaktan eğitim süreci eğitiminiz için verimli oldu mu?
3. Uzaktan eğitim sürecine uyum sağlayabildiniz mi?
4. Uzaktan eğitim uygulamalarındaki teknolojiyi benimseyebildiniz mi?
5. Üniversitenizin uzaktan eğitim sisteminde yaşadığınız durumlar nelerdir?
6. Uzaktan eğitim sisteminde derslere katılımınızı nasıl değerlendirirsiniz?
7. Uzaktan eğitim sistemine ilişkin ileriye yönelik önerileriniz nelerdir?

Görüşme formu hazırlanırken ilgili alanyazın dikkatli ve titiz bir şekilde incelenmiştir. Görüşme formu araştırmanın sorunsalını ve ulaşılmak istenen hedeflerini ölçecek nitelikte

hazırlanmıştır. Formun hazırlanmasında bilimsel kaynaklar referans alınmıştır ve kolay anlaşılabilir sorular hazırlama, açık uçlu sorular sorma, yönlendirmeden, çok boyutlu soru sormaktan kaçınma, farklı türden sorular yazma ve soruları mantıklı bir biçimde düzenleme örnekleri doğrultusunda içerik şekillendirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Soruların tespitinde, öğrenenler tarafından verilecek yanıtların tüm eğitim paydaşları için uzaktan eğitime ilişkin düşüncelerin paylaşılması ihtiyacını karşılayabilen nitelikte sorular olmasına dikkat edilmiştir. Çok uzun veya çok kısa olmayacak şekilde çalışmanın amacına uygun sorular seçilmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışmalar sonunda 10 soruluk bir görüşme formu hazırlanmış ve uzman görüşü alınarak soru sayısı 7'ye indirilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Nitel araştırmada en sık olarak karşımıza çıkan veri toplama yöntemleri; görüşme, odak grup görüşmesi, gözlem ve doküman incelemesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 89). Bu araştırma hazırlanırken ön hazırlık aşamasında veri toplama amacıyla görüşme yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın verilerini sağlayan çalışma 21 Şubat-28 Mayıs 2022 tarihlerini kapsayan Anadolu Üniversitesi'nin 2021-2022 Akademik yılının Bahar döneminde şekillenmeye başlamıştır. Araştırmanın son haliyle gerçekleştirilmesi ise 2 Haziran 2022 tarihinde sağlanmıştır. Veriler Anadolu Üniversitesi Yunus Emre Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'ndaki bir derslikte toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubuna araştırmanın amacı açıklanmış ve araştırmaya katılmanın gönüllülük esasına dayandığı vurgulanmıştır. Daha sonra yazılı görüşme formları katılımcılara dağıtılmıştır. Katılımcıların yazılı olarak görüşme formlarındaki soruları yanıtlamaları talep edilmiştir. Yaklaşık 30 dakika içerisinde tüm katılımcılar görüşme formlarını doldurup teslim etmişlerdir. Katılımcılara teşekkür edilerek veri toplama süreci sonlandırılmıştır.

Veri Analizi

Araştırmanın verileri içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Analizler için görüşme formları verilerin bütünlüğü açısından incelenmiş ve daha sonra her bir form MS Word dosyası haline getirilmiştir. Daha sonra bütün katılımcıların görüşleri her bir soru altında birleştirilerek tek bir veri dosyası meydana getirilmiştir. Bu dosya üzerinde kodlamalar yapılmıştır. Kodlamalara dayanılarak ana ve alt temalar oluşturulmuş ve analizler tamamlanmıştır. Ayrıca,

katılımcıların dikkat çekici görüşleri de geçerlik ve güvenilirliği artırmak için doğrudan alıntılanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğini artırmak için araştırmanın nasıl gerçekleştirildiği ve aşamaları açık ve detaylı olarak anlatılmıştır. Ayrıca, araştırmanın verileri bağımsız başka bir araştırmacı tarafından da kodlanmıştır. İki kodlama arasındaki uyumluluğun %87 olduğu görülmüştür. %70 üzerindeki uyumluluğun güvenilirliğe işaret ettiği belirtildiğinden (Miles ve Huberman, 2015) analizler güvenilir olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın İnanırlığı

Nitel araştırmada daha çok “geçerlik” yani “inandırıcılık” kaygıları ön planda gelir. Araştırmacının önyargılarından ve varsayımlarından arındırılmış verilere ulaşma ve bu verilerin doğasına uygun bir analiz yaklaşımı benimseyerek anlamlı sonuçlara ulaşma önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 284). Nitel araştırmalarda geçerlik kavramı kadar inanırlık kavramı da sıklıkla kullanılmaktadır. Yapısal doğrulmada araştırmacılar yorumu desteklemek veya çürütmek için çeşitli veri türleri kullanırlar. İnanırlılığı besleyen gözlemler, yorumlar ve sonuçlar hakkındaki kesişim noktaları aranmaktadır. Nitel yöntemlerle gerçekleştirilen araştırmalarda inandırıcılık araştırma bulguları doğrultusunda belirlenen kodlar, kategoriler ve yorumların gerçeği ne derece yansıttığıyla doğrudan ilgilidir. Araştırmacı araştırmada inandırıcılığı kontrol altında tutabilmek için; katılımcılarla etkileşim sağlanması, verilerin derin odaklı bir şekilde toplanması, soruların yönlendirici biçimde yöneltmemesine özen gösterilerek görüşlerin alınması gibi yardımcı yöntemlerden yararlanmıştır.

Etik Konular

Araştırmanın verileri toplanmadan önce araştırmanın çalışma grubuna araştırmanın konusu, amacı ve muhtemel çıktıları açıkça ifade edilmiştir. Ayrıca, araştırmada katılımcı olarak yer almanın tamamen gönüllülük esasına dayandığı belirtilmiştir. Daha sonra katılımcılardan araştırma için gönüllü katılım formu izni alınmıştır. Katılımcılardan kimliklerini belirleyecek herhangi bir bilgiyi görüşme formuna yazmamaları istenmiştir. Katılımcıların kimliğini açığa çıkartacak herhangi bir bilgi de çalışma metni içerisinde yer almamıştır. Katılımcılar Öğrenci-1 (Ö1), Öğrenci-2 (Ö2), vb. şeklinde kod kimliklerle tanımlanmıştır. Katılımcılardan toplanan fiziki veriler kilit altında muhafaza edilmiştir ve üçüncü şahıslarla paylaşılmamıştır.

Araştırmanın Güçlü Sınırlı Yönleri

Bu çalışmada eğitim gibi önemli bir konu ve uzaktan eğitim gibi güncel bir konu incelenmiştir. Ayrıca, Covid-19 gibi tüm toplumu çok farklı yönleriyle etkileyen bir olgunun eğitim üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışmada geçerli ve güvenilir veri toplama araçları ile yöntemleri kullanılarak araştırma konusu nitel yöntemlerle derinlemesine incelenmiştir. Araştırmanın bulguları tablolarla ve katılımcılardan doğrudan alıntı yapılarak açık ve net bir şekilde sunulmuştur. Araştırmanın sonuçları açıklandıktan sonra uygulayıcılar ve gelecekteki araştırmacılar için önerilerde bulunulmuştur.

Bununla birlikte, bu araştırma konu olarak Covid-19 sürecinde verilen uzaktan eğitimle sınırlıdır. Bu araştırma örneklem olarak bir meslek yüksekokulundaki 15 öğrenciyle sınırlıdır. Bu araştırma ayrıca zaman olarak da 2 Haziran 2022 tarihiyle sınırlıdır.

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmanın verilerinin analizlerinden elde edilen bulgular sunulmuştur. Bulgular temalarına uygun olarak ayrı başlıklar altında sunulmuştur.

Tablo 1 <i>Covid-19 salgını sürecinde gerçekleştirilen uzaktan eğitim faaliyetlerinin yeterliliği</i>		
Tema	Kod	Frekans
<i>Uzaktan eğitim faaliyetleri yeterliydi</i> (Ö2, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15)	İyi planlandığı ve yeterli destek sağlandığı için yeterliydi (Ö9, Ö10, Ö11, Ö12)	4
	Öğrenci merkezli olduğu için yeterliydi (Ö13)	1
	Eğitim kayıplarının telafi açısından önemliydi (Ö2, Ö14, Ö15)	3
	Uzaktan eğitimle değil ders veren hocalardan kaynaklanan sorunlar vardı (Ö6)	1
	Yetersiz değildi, ancak daha iyi olabilirdi (Ö7)	1
<i>Uzaktan eğitim faaliyetleri yeterli değildi</i> (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8)	Bazı derslerin içeriği uzaktan eğitim için uygun değildi (Ö1, Ö5)	2
	Anlık (senkron) iletişim imkanı her zaman yoktu (Ö1, Ö4)	2
	Yüz yüze eğitim kadar verimli değildi (Ö2, Ö4, Ö5)	3
	Uzaktan eğitime erişim adına herkes eşit imkanlara sahip değildi (Ö3)	1

	Hazırlıksız yakalanıldığı için ilk aşamada sorunlar yaşandı (Ö7)	1
	Denetim olmadığı için derslere aktif katılım olmadı (Ö8)	1
	Hocaların yeterli uzaktan eğitim bilgisi ve deneyimi bulunmuyordu (Ö8)	1

Katılımcıların Covid-19 salgını sürecinde gerçekleştirilen uzaktan eğitim faaliyetlerinin yeterliliğine ilişkin görüşlerinin analizlerinden elde edilen bulgular Tablo 1’de sunulmuştur. Katılımcıların uzaktan eğitimin yeterli olan ve yeterli olmayan kısımlarını bir arada değerlendirdikleri anlaşılmıştır. Bununla birlikte katılımcıların Covid-19 salgını sürecinde gerçekleştirilen uzaktan eğitim faaliyetlerini çoğunlukla yeterli olarak değerlendirdikleri anlaşılmıştır. 10 katılımcı uzaktan eğitim faaliyetlerinin yeterli yönlerinin olduğunu değerlendirirken 7 katılımcı uzaktan eğitimin yetersiz yönlerinin olduğunu değerlendirmiştir. Uzaktan eğitimin yeterli olduğu yönleri; iyi hazırlık yapılması, gerekli desteğin sağlanması, salgın dönemindeki eğitim kayıplarını telafi etmesi olarak belirlenmiştir. Eğitim bütünündeki yetersizliklerin uzaktan eğitim sistemiyle ilgili değil, ders veren hocalardan kaynaklanması ve uzaktan eğitimin yeterli olmakla birlikte geliştirilebilecek yönlerinin bulunması olduğu anlaşılmıştır. Uzaktan eğitimin yetersiz olduğu yönler ise; yüz yüze eğitim kadar verimli olmaması, bazı derslerin uzaktan eğitim için elverişli olmaması, yüz yüze eğitim kadar verimli olmaması, uzaktan eğitime yeterli hazırlık yapılamadan geçildiği için sorunlar yaşanması, uzaktan eğitim konusunda hocaların yeterli bilgisi ve deneyimi olmaması, denetim olmadığı için öğrencilerin derslere aktif olarak katılmamaları ve uzaktan eğitime erişim için herkesin eşit imkanlara sahip olmaması gibi durumlar tespit edilmiştir.

Covid-19 salgını sürecinde gerçekleştirilen uzaktan eğitim faaliyetlerinin yeterliliğine ilişkin bazı katılımcıların verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

“Öncesinde bu tarz bir deneyimim olmamasına rağmen, salgın sürecinde gerçekleştirilen uzaktan eğitim faaliyetlerinin oldukça yeterli olduğuna inanıyorum. Salgının başlangıcından itibaren internetin erişilebilirliği, çevrimiçi derslerin yürütülmesi açısından pek fazla sorun yaşadığımız söylenemez. Yöneticilerimiz, okuldaki hocalarımız bize hep destek oldu”. (Öğrenci10)

“Beklenmeyen bir anda dahil olmak durumunda kaldığımız uzaktan eğitim uygulamaları üniversitemizde, öğrenen odaklı gerçekleştirildiği için yapılanlar yeterliydi”. (Öğrenci13)

“Uzaktan eğitim faaliyetleri salgın sürecinde eğitimimizin yüz yüze olmasa da devam etmesi adına önemlidir. Ancak bazı anlarda uzaktan eğitimin dezavantajlarını da hissediyordum. Sınıfta olduğu gibi dersi verimli bir şekilde dinleyemiyordum. Ancak yine de eğitimimizin bu şekilde olması benim için belli bir noktaya kadar yeterliydi”. (Öğrenci2)

“Tam olarak yeterli olduğunu düşünmüyorum, çünkü bazı derslerin işlenişi ve içeriği buna uygun değildi. Örneğin; tartışma yapılarak eksik anladığımız ya da tam kavrayamadığımız konuları öğrenmemiz gerekiyordu. Fakat bu ihtiyacımızı sistem üzerinde açılan tartışma kısmına yazarak sağlıyorduk, bu da benim konuyu öğrenmemde pek faydalı olmuyordu”. (Öğrenci1)

“Çoğu ders için yeterli değildi, çünkü denetimi sağlanamadı. Derse katılan birçok öğrenci sadece dersi telefon ya da bilgisayardan açmış ve derse katılmayıp farklı işlerle ilgilenmiş, ya da uyumuştur. Özellikle sabah erken saatlerdeki derslerde bu o kadar fazla gözlemleniyordu ki dersin öğretmenleri dersin içerisinde kimlerin aktif olduğunu anlamak için çeşitli sorular ile kontroller yapmaya başlamışlardı. Kırk kişinin olduğu bir derste ortalama beş ya da on kişi aktif olurdu genel olarak. Bir diğer mesele ise bu yöntemle ders işlemenin etkinliği. Maalesef bu alanda yaşça büyük ve teknolojiye pek yakın olmayan öğretmenlerimizin canlı ders platformunu kullanmayı öğrenebilmesi için gereken sürenin derse olan olumsuz etkisidir”. (Öğrenci8)

Bu bulgulara dayanılarak; Covid-19 salgını döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitimin meslek yüksekokul öğrencilerinin çoğunluğu tarafından yeterli olarak değerlendirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu görüşün öncelikli nedeninin ise uzaktan eğitimin iyi planlanmış olması ve yeterli desteğin sağlanmış olması olduğu anlaşılmıştır. Diğer taraftan bazı meslek yüksekokulu öğrencilerinin ise Covid-19 salgını döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitimi yetersiz olarak değerlendirdikleri gözlemlenmiştir. Bu öğrencilerin bu görüşlerine neden olan öncelikli nedenlerin ise yüz yüze eğitim kadar verimli olmaması, anlık iletişim sağlanamaması ve bazı derslerin uzaktan eğitime uygun olmaması olduğu saptanmıştır.

Bu araştırmanın bu bulguları alanyazınla paralellik göstermektedir. Önceki araştırmalar da uzaktan eğitimin öğrenciler tarafından beğenilen ve beğenilmeyen tarafları olduğunu ve bu nedenle bazı öğrenciler tarafından yeterli görülürken bazıları tarafından yetersiz görüldüğünü göstermişlerdir (Afşar ve Büyükdoğan, 2020). Bu araştırmada bulunduğu gibi uzaktan eğitim konusunda destek sağlanmasının memnuniyet artırıcı bir etken olduğu tespit edilmiştir (Aktaş

vd., 2020). Bu araştırmada bulunduğu gibi uzaktan eğitimdeki iletişim sorunları, teknik donanım kaynaklı sorunlar sıklıkla dile getirilen sorunlar olmuştur (Keskin ve Özer Kaya, 2020; Genç ve Gümrükçüoğlu, 2020).

Tablo 2 <i>Uzaktan Eğitim Sürecinin Verimliliği</i>		
Tema	Kod	Frekans
<i>Verimlilik hakkında olumlu görüşler (Ö1, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15)</i>	Genel olarak verimliydi (Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15)	7
	Bazı dersler verimli oluyordu (Ö1, Ö6, Ö7)	3
	Hiç ders olmamasındansa uzaktan olması daha iyidir (Ö1)	1
	Kaçırılan dersleri takip etme imkânı vardı (Ö5, Ö9)	2
	Teknoloji bilgi ve deneyimi arttı (Ö5)	1
<i>Verimlilik hakkında olumsuz görüşler (Ö2, Ö3, Ö4, Ö7, Ö8, Ö10, Ö15)</i>	Yüz yüze eğitimler daha verimliydi (Ö2, Ö15)	1
	Teknolojik sorunlar verimliliği azalttı (Ö2, Ö8, Ö10)	3
	Uzaktan eğitimin eksikleri vardı (Ö3)	1
	Eğitim ortamının sadece ekrandan ibaret olması verimi düşürdü (Ö4)	1
	Uygulamalı dersler verimsizdi (Ö7)	1

Katılımcıların Covid-19 salgını sürecinde dahil oldukları uzaktan eğitim sürecinin verimliliğine ilişkin görüşlerinin analizlerinden elde edilen bulgular Tablo 2’de sunulmuştur. 8 katılımcının uzaktan eğitim sürecinin genel olarak verimli olduğunu düşündüğü, 4 katılımcının uzaktan eğitim sürecinin verimsiz yönlerinin olduğunu düşündüğü ve 3 katılımcının da uzaktan eğitim sürecinin hem verimli hem de verimsiz yönlerinin olduğunu düşündüğü anlaşılmıştır. Covid-19 salgını sürecinde verilen uzaktan eğitimin verimli olduğunu düşünen katılımcıların çoğunlukla bu görüşlerinin eğitim sürecinin tamamı için değil sadece bazı derslere ilişkin olduğu tespit edilmiştir. 1 katılımcı hiç ders olmamasındansa uzaktan da

olsa eğitimin olmasının verimli olduğunu belirtmiştir. 2 katılımcı ise uzaktan eğitimin teknolojik yönüne dikkat çekerek uzaktan eğitim sisteminde kaçırılan derslerin kayıtlarına ulaşip dersi takip etmenin mümkün olmasının faydalı olduğunu ve ayrıca bu süreçte teknolojik bilgi ve deneyimin artmasının ilave bir fayda olduğunu ifade etmiştir.

Uzaktan eğitimin verimli olmadığını değerlendiren katılımcıların en çok dayandığı gerekçe teknolojik sorunlar ve bağlantı sorunları gibi nedenlerle dersi takip etmenin mümkün olmaması olduğu anlaşılmıştır. Uzaktan eğitimin verimsiz olmasının diğer nedenleri ise uzaktan eğitimin eksiklerinin olması, eğitimin ortamının sadece bir ekrandan ibaret olması ve uygulama derslerin uzaktan eğitim için uygun olmaması olduğu anlaşılmıştır.

Covid-19 salgını sürecinde dahil oldukları uzaktan eğitim sürecinin verimliliğine ilişkin bazı katılımcıların verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

“Kesinlikle verimliydi. Kendi açımdan bir değerlendirme yapmam gerekirse ilerleyen yıllarda mutlaka bu yapıya tekrar dahil olmalıyım. Açıköğretim Fakültesi'nin programlarından seçeceğim birinde okur ve mezun olursam bu bana gerçekten katkı sağlayabilir”. (Öğrenci12)

“Üniversitemizin geçmişteki ve gelecekteki vizyonlarını araştırmıştım. Öğrenen odaklı yaklaşımlarıyla, yaşam boyu öğrenme ilkesini benimsiyor. Bu gelenekle hazırlanan uzaktan eğitim süreçlerinin etkin ve verimli olmasına şaşmamak gerek”. (Öğrenci13)

“Bu soruya aslında verebileceğim cevap hem evet hem de hayır. Nedeni ise pandeminin bizim üniversitedeki ilk yılımızı etkilediğinden okulu tanımamız anlamında bizi kısıtladı. Olumlu olarak da teknolojik cihazları daha verimli kullanmamızı sağladı ve kaçırdığımız derslerin kayıtlarını izleme şansı tanıdı”. (Öğrenci5)

“Dersleri teknoloji üzerinden işleyerek yürütmek benim için sınıfta olduğum derslere göre daha az verimliydi. Çünkü sınıftaki derslerde sadece derse odaklanma imkânı bulabiliyordum. Ancak teknolojik araçlarda durum böyle olmuyordu. Bazen sistem bizi dersten atabiliyordu ve tekrar derse girmekte zorlanabiliyorduk”. (Öğrenci2)

“Teorik yani uygulamalı olamayan derslerim belki verimli olmuştur. Ama uygulamalı derslerim hiç verimli olmadı. Meslek Yüksekokulumuzda birinci sınıfın sonunda zorunlu yaz stajımız vardı. Bunları hiç yapamadık. Çocuk gelişimi

bölümünden hiç anaokulu yüzü görmeden mezun olacağım endişem vardı. Mesleki bilgim yokmuş gibi hissettim". (Öğrenci7)

Bu bulgulara dayanılarak; Covid-19 salgını döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitimin meslek yüksek okul öğrencilerinin çoğunluğu tarafından verimli olarak değerlendirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Uzaktan eğitim salgın döneminde eğitimleri telafi ettiği için, kaçırılan dersleri sonradan takip etmek mümkün olduğu için ve meslek yüksek okul öğrencilerinin uzaktan eğitimin verimli olduğunu düşündükleri saptanmıştır. Diğer taraftan, bazı meslek yüksekokulu öğrencilerinin ise Covid-19 salgını döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitimi verimsiz olarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu öğrencileri uzaktan eğitimin verimsiz olduğunu düşündüren öncelikli nedenin uzaktan eğitim sırasında yaşanan teknolojik sorunlar olduğu tespit edilmiştir.

Bu araştırmanın bu bulguları alanyazınla paralellik göstermektedir. Önceki araştırmalar da uzaktan eğitimin öğrenciler için verim artırıcı yönlerinin ve aynı zamanda verim düşürücü yönlerinin olduğunu göstermiştir (Bozkurt, 2020; Aktaş vd., 2020; Çokyaman ve Ünal, 2021). Bu araştırmada bulunduğu gibi önceki araştırmalarda da uzaktan eğitimin salgın döneminde yaşanan eğitim kayıplarını telafi etmek için önemli olduğu ve her koşulda eğitim içeriklerine erişmenin mümkün olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Sirem ve Baş, 2020; Başaran vd., 2020; Çokyaman ve Ünal, 2021). Önceki araştırmalar da uzaktan eğitimlerdeki verim kaybının öncelikli nedenlerinden birisini teknolojik sorunlar olarak tespit etmişlerdir (Arık vd., 2021; Avcı ve Akdeniz, 2021).

Tablo 3 <i>Uzaktan Eğitim Sürecine Uyum Sağlayabilme</i>		
Tema	Kod	Frekans
Uyumu kolaylaştıran etkenler (Ö1, Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12)	Önceki teknoloji kullanım bilgisi ve deneyimi (Ö1, Ö7)	2
	Arkadaş desteği (Ö3, Ö10)	2
	Uzaktan eğitimin iyi planlanması ve hazırlanması (Ö11)	1
	Hocaların motive edici tavrı (Ö5, Ö8, Ö9, Ö10, Ö12)	5
	Önceki uzaktan eğitim tecrübesi (Ö6)	1

Uyumu zorlaştıran etkenler (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15)	İlk başlarda sisteme alışma ve sistemi öğrenme süreci (Ö1, Ö2, Ö3, Ö6, Ö8, Ö11, Ö14)	7
	İletişim kopuklukları (Ö4)	1
	Ev ortamında olmak (Ö13, Ö15)	2
	Sağlık için duyulan endişe (Ö11, Ö13, Ö14, Ö15)	4
	Sesli ve görüntülü bağlantı yapma konusunda utanma, çekinme (Ö7)	1

Katılımcıların Covid-19 salgını sürecinde dahil oldukları uzaktan eğitim sürecine uyum sağlayabilme durumlarına ilişkin görüşlerinin analizlerinden elde edilen bulgular Tablo 3'te sunulmuştur. Katılımcıların az veya çok uzaktan eğitim sürecine uyum sağlamakta zorlandıkları anlaşılmıştır. Özellikle sistemin ilk uygulanmaya başladığı dönemlerde uyum sorunları daha çok yaşanmıştır. Okula özgü olan sistemi tanıyıp kullanmayı öğrenme süreci tamamlanınca uzaktan eğitim sistemine olan uyum düzeyi de artmıştır. Salgına bağlı olarak sağlık nedeniyle duyulan endişe uzaktan eğitime uyum sağlamak açısından en önemli engeli teşkil ettiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, ev ortamında olmak ve pek çok uyarıcı tarafınsan rahatsız edilmek de uyumu zorlaştırdığı gözlemlenmiştir. Uzaktan eğitim sisteminin kullanımındaki iletişim kopuklukları da uyum sürecini geciktirmiştir. Ayrıca, 1 katılımcının sesli ve görüntülü bağlantı yapmak konusunda utanma ve çekinme yaşaması da bu katılımcının uyum sürecini geciktirmiştir.

Katılımcıların ifadelerinden onların uzaktan eğitim sistemine uyumlarını artıran bazı etkenlerin de olduğu saptanmıştır. Uyumu kolaylaştırıcı bu etkenlerin hocaların öğrencileri uzaktan eğitim sistemini kullanma ve zorlukları aşma konusunda motive edici bir tutum sergilemeleri, uzaktan eğitim sisteminin iyi planlanıp hazırlanması, önceden sahip olunan teknoloji kullanma bilgisi ve deneyimi, önceden sahip olunan uzaktan eğitim tecrübesi ve arkadaşların uzaktan eğitim sistemini kullanma konusunda gösterdikleri destek olduğu anlaşılmıştır.

Covid-19 salgını sürecindeki uzaktan eğitimlere uyum sağlayabilmeye ilgili bazı katılımcıların verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

“İlk başlarda uyum sağlayamadım. Uzaktan eğitim noktasında sisteme giriş olsun diğer verilere ulaşmak olsun arkadaş desteğiyle adapte oldum”. (Öğrenci3)

“Uzaktan eğitim sürecine çok zor uyum sağladım, çünkü uzaktan eğitim sürecinde iletişim kopukluğu olabiliyordu. Bu yüzden odaklanmakta sorun yaşıyordum. İlerleyen zamanlarda alışmaya çalıştım fakat yine de iletişimsel olarak kopukluklar yaşadım”. (Öğrenci4)

“Evet sağlayabildim, çünkü dersimize giren öğretmenlerimiz her ne kadar uzaktan eğitim yaparken zorlansalar da bizi derse motive edebilmek adına ellerinden geleni yaptılar”. (Öğrenci5)

“Sağlık durumumla ilgili ben de önceleri ne yapacağımı bilemedim. Zaman içinde bilgilenmeye başlayınca kendimi daha iyi hissettim. Derslerime odaklanmak da bana iyi geldi. Önceden öğrenci olarak edindiğimiz deneyimlerle, uzaktan eğitim sürecinde edindiğimiz deneyimleri karşılaştırdığımda çok farklı kazanımlarımızın olduğunu fark ediyorum. Kampüs yaşamının ve yüz yüze eğitimin bizlere katkıları yadsınamaz. Gerçekçi olmam gerekirse eğitimime zorunluluklarla uzaktan devam etme fikri bana itici gelmişti. Bu durum zaman zaman ders çalışırken motivasyonumu etkiledi. Diğer taraftan sistem o kadar işlevsel düzenlenmişti ki, uyum sağlamamak neredeyse imkansızdı. Bu sayede psikolojim düzeldi. Zamanla uzaktan eğitim sürecine hem uyum sağladığımı hem de yaptıklarımızdan keyif aldığımı fark ettim”. (Öğrenci15)

Bu bulgulara dayanılarak, Covid-19 salgını döneminde verilen uzaktan eğitimlerde meslek yüksekokulu öğrencilerinin uyumunu artıran öncelikli nedenlerin hocaların motive edici tavrı/destekleri, arkadaş desteği ve önceki teknoloji bilgisi/tecrübesi olduğu sonucuna varılmıştır. Covid-19 salgını döneminde verilen uzaktan eğitimlerde meslek yüksekokulu öğrencilerinin uyumunu azaltan öncelikli nedenlerin ise uzaktan eğitime yeterince hazırlıklı olmamak ve sağlık adına duyulan endişeler olduğu belirlenmiştir.

Önceki araştırmalarda da uzaktan eğitim konusunda destek sağlanmasının uyum artırıcı bir etken olduğu tespit edilmiştir (Karaca ve Kelam, 2020; Aktaş vd., 2020). Bu araştırmada bulunduğu gibi önceki araştırmalarda öğrencilerin uzaktan eğitim sistemi ve bu sistemlerde kullanılan materyaller hakkında bilgi ve deneyim sahibi olmamalarının uzaktan eğitimle alakalı öncelikli sorunlardan olduğu tespit edilmiştir (Metin vd., 2021).

Tablo 4 <i>Uzaktan Eğitim Uygulamalarındaki Teknolojiyi Benimseyebilme Durumu</i>		
Tema	Kod	Frekans
Teknolojiye uyum sağlama durumu	Sorunsuz uyum sağlandı (Ö7, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13)	5
	İlk başlarda karışık geldi, sonradan uyum sağlandı (Ö1, Ö2, Ö10, Ö15)	4
	Hocaların desteğiyle uyum sağlandı (Ö4, Ö14)	2
	Arkadaş desteğiyle uyum sağlandı (Ö8)	1
	Uzaktan eğitim sisteminin esnekliği uyumu kolaylaştırdı (Ö11)	1
	Önceki teknoloji bilgisi ve deneyimi uyumu kolaylaştırdı (Ö12)	1
	Okulun kendi sistemine kolay uyum sağlandı (Ö3)	1
	Teknoloji öğrenmek için ekstra çaba harcadım (Ö5)	1
	Ekran üzerinden ders anlatımına ısınamadım (Ö4)	1
	Zoom'a uyum zor oldu (Ö3)	1

Katılımcıların Covid-19 salgını sürecinde dahil oldukları uzaktan eğitimde kullanılan teknolojiyi benimseyebilme durumlarına ilişkin bulgular Tablo 4'te sunulmuştur. 5 katılımcının sorunsuz bir şekilde uzaktan eğitimde kullanılan teknolojiye uyum sağladıkları anlaşılmıştır. 4 katılımcının ise uzaktan eğitimin başlangıcında teknolojiyi benimseme konusunda bazı sorunlar yaşadıkları, ancak sonradan bu sorunları aşarak teknolojiyi benimsedikleri saptanmıştır. Bazı katılımcıların teknolojiye uyum sağlamalarını olumlu etkileyen bazı faktörlerin olduğu anlaşılmıştır. Bu faktörlerin hocaların desteği, arkadaş desteği, uzaktan eğitimin esnekliği ve önceki teknoloji bilgisi ve deneyimi olduğu bulunmuştur. 1 katılımcı uzaktan eğitimdeki teknoloji uyum sağlamak için teknoloji öğrenmek amacıyla özel gayret sarf ettiğini vurgulamıştır. 1 katılımcı ise ekran üzerinden ders işlenmesin ısınmadığını dile getirmiştir. 1 katılımcı okulun kendi uzaktan eğitim sistemini kolay benimsediğini ancak Zoom teknolojisini benimseyemediğini belirtmiştir.

Covid-19 salgını sürecindeki uzaktan eğitimde kullanılan teknoloji benimseyebilme durumlarına ilişkin bazı katılımcıların verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

“Okulumuzun uygulamasındaki teknolojiyi öğrenmek kısa bir zamanımı aldı, fakat bana başlarda biraz karışık geldiği için benimseyememiştim. Zaman geçtikçe ve öğrendikçe benimseyebildim”. (Öğrenci1)

“Teknolojinin bize yeterince sağlandığını düşünüyorum. Mergen ve Zoom üzerinden dersler anlatıldı. Fakat ben ders ekran üzerinden işlendiği için çok odaklanamadım”. (Öğrenci4)

“Bu teknolojiyi benimsemem çok zor olmadı açıkçası. Hocalar da anlayışlı davrandılar. Onlar için de farklı bir süreçti. Alışma açısından birbirimize destek olduk”. (Öğrenci6)

“Üniversitemizin online sisteminin güncel gelişmelere uygun yapıda olması, derslerimi ve içeriklerini takip etmemi kolaylaştırdı. Teknolojinin ne kadar önemli olduğunu, teknolojik uygulamaların eğitim alanına nasıl katkı sağlayabileceğini deneyimlemiş olduk. Sistemimizin öğrencinin konuşmasını ve derse katılımını ön planda tuttuğu kanısındayım. Derslerimizle ve ödevlerimizle ilgili ciddi sorunlar yaşamadık. Evet, bizlere sunulan teknolojiyi benimsedik.”. (Öğrenci9)

“Bize sunulan uzaktan eğitim uygulamalarındaki teknolojiye alışma ve benimseme sürecinde bazı sorunlar yaşadım. Zaman geçtikçe daha iyi olduğumu düşünüyorum. İlk başlarda alışık olmadığım bir süreçti ancak uzaktan eğitim teknolojisi sayesinde çözümler bulmayı başardım. Derslerime daha kapsamlı çalışabildim. Uzaktan eğitim sürecinin esnekliği, bu yeni sürece adapte olmamızı kolaylaştırdı”. (Öğrenci11)

Bu bulgulara dayanılarak, meslek yüksekokulu öğrencilerinin yaklaşık yarısının Covid-19 salgını döneminde verilen uzaktan eğitimlerde kullanılan teknolojiye sorunsuz uyum sağladığı, diğer yarısının ise belirli bir alışma ve öğrenme aşamasını geçtikten sonra uyum sağlayabildiği sonucuna varılmıştır.

Alanyazındaki araştırmaların uzaktan eğitimlerde kullanılan teknolojiyle ilgili sorunlara sıklıkla odaklandıkları, ancak uzaktan eğitimde kullanılan teknolojinin benimsenmesi konusunu daha az inceledikleri görülmüştür. Bu konuya nadiren odaklanan bir araştırmada uzaktan eğitimde kullanılan tekniklere ve materyallere yabancı olduğu için kullanmakta güçlük yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır (Kurt vd., 2021)

Tablo 5. <i>Üniversitenin Uzaktan Eğitim Sisteminde Yaşanan Durumlar</i>		
Tema	Kod	Frekans
Yaşanan olumsuz durumlar (Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö11)	Bazen derslere hiç girilemiyordu veya dersten atılma oluyordu (Ö1, Ö2, Ö5, Ö7)	4
	Sınıf mevcudu kalabalıkta ses ve görüntü kullanılamıyordu (Ö1, Ö7)	2
	Hocanın ekran paylaşımı bazen görünmüyordu (Ö1, Ö7)	2
	Bazen hocaların sesi sağlıklı gelmiyordu (Ö2, Ö5, Ö7)	3
	Bazı derslerin kaydı olmuyordu (Ö3)	1
	Hocalar derse katılanlara ilave puan vereceklerini söylemelerine rağmen bu gerçekleşmedi (Ö6)	1
	Uzun süre ekran başında durmak rahatsız ediciydi (Ö9)	1
	Hoca-öğrenci etkileşimi açısından sorunlar yaşandı (Ö11)	1
Yaşanan olumlu durumlar (Ö2, Ö3, Ö4, Ö8, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15)	Dersler kayıt edildiği için sonradan takip edilebiliyordu (Ö2, Ö3, Ö8, Ö10, Ö14)	5
	Ders içeriklerine erişim kolaydı (Ö3, Ö8)	2
	Sorunsuz şekilde dersler takip edilebildi (Ö4, Ö8)	2
	Dijital okuryazarlık düzeyi arttı (Ö10)	1
	Zaman ve mekan sınırlaması olmadığı için uzaktan eğitim daha özgür hissettirdi (Ö12, Ö13)	2
	Uzaktan eğitim öğrenme güçlüğü, okul terki ve eğitimde fırsat eşitliği için bir fırsat yarattı (Ö15)	1

Katılımcıların Covid-19 salgını sürecinde üniversitelerinin uzaktan eğitim sisteminde yaşadıklarıyla ilgili görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 5’te sunulmuştur. Katılımcıların salgın sürecindeki uzaktan eğitimlerle ilgili hem olumlu hem de olumsuz durumları tecrübe ettikleri anlaşılmıştır. Uzaktan eğitimin olumsuz yönlerine vurgu yapan katılımcıların sayısı 8 iken uzaktan eğitiminin olumlu yönlerine vurgu yapan katılımcıların sayısı 9’dur.

Covid-19 salgını sürecinde üniversitelerinin uzaktan eğitim sisteminde yaşanan olumlu durumlar şu şekilde tespit edilmiştir: Uzaktan eğitimlerde sorunsuz şekilde dersler takip edilebilmiştir (2 katılımcı), dersler kayıt edildiği için sonradan takip edilebilmiştir (5 katılımcı), ders içeriklerine kolayca erişim sağlanmıştır (2 katılımcı), zaman ve mekan kısıtlaması olmadığından esneklik ve özgürlük hissedilmiştir (2 katılımcı), dijital okuryazarlık düzeyi artmıştır (1 katılımcı) ve okul terki ve öğrenme güçlüğü önlenirken eğitimde fırsat eşitliği sağlanmıştır (1 katılımcı).

Covid-19 salgını sürecinde üniversitelerinin uzaktan eğitim sisteminde yaşanan olumsuz durumlar ise şu şekilde tespit edilmiştir: Bazen derslere hiç girilememiş ve bazen de ders sırasında kopmalar olmuştur (4 katılımcı), bazı durumlarda ses ve görüntüyü kullanmak mümkün olmamıştır (2 katılımcı), bazen hocaların sesi sağlıklı alınamamıştır (3 katılımcı), bazen hocaların görüntü paylaşımı sağlıklı alınamamıştır (2 katılımcı), hoca-öğrenci etkileşimi sağlanamamıştır (1 katılımcı), hocalar derse katılım için ilave puan sözü vermelerine rağmen bu gerçekleşmemiştir (1 katılımcı), bazen derslerin kaydı tutulmamıştır (1 katılımcı) ve dersleri takip etmek için ekran başında uzun süre kalmak rahatsızlık meydana getirmiştir (1 katılımcı).

Covid-19 salgını sürecinde üniversitenin uzaktan eğitim sisteminde yaşananlarla ilgili bazı katılımcıların verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

“Yaşadığım olumlu durum; ders içeriklerine kolayca ulaşabilmemizdi. Mergen üzerinden erişim sağlayabildik. Derslerin kaydolması da artı bir avantajdı. Dersleri tekrar etmek adına. Olumsuz tek durum bazen kayıt olmamasıydı. Yoksa sistemi çok beğeniyorum”. (Öğrenci3)

“Üniversitemizin kullanmış olduğu Mergen platformunda, bazen dersten sistem tarafından atılıyorduk. Bazen de öğretmenimizin sesi kesik, kesik geliyordu. Bir de öğretmenizin canlı dersi açtığı saatlerde ders akışında derse katıl butonu aktif olmadığına, derse katılamadığımız zamanlar oluyordu”. (Öğrenci5)

“Bazen hocalarımızın sesleri gelmiyordu, bazen bizim seslerimiz gitmiyordu. Dersin ortasında sistem bizi dersten atıyordu. Hocalarımız slaydı ekrana yansıtmada zorlanıyordu. Canlı ders kaydını açıp, dersi dinlemeyen de vardı. Hocalarımız bazen bunları fark ediyor ve sinir oluyorlardı. Bazen hocalarımız dersi açıyor ama biz derse giremiyorduk. Ders bizde görünmüyordu”. (Öğrenci7)

“Üniversitemizin uzaktan eğitim sistemi öğrenciler tarafından genel olarak benimsendi ve takip edildi. Uzaktan eğitim sisteminde öğrenci olarak kendimi daha özgür hissettim. Zaman ve mekân kısıtlaması olmadan istediğim zaman derslerimle

ilgilenebildim. Uzaktan eğitimin gelecekte de devam etmesi benim gibi düşünen öğrenci arkadaşlarım için uygun koşullar sağlayacaktır". (Öğrenci12)

Bu bulgulara dayanılarak, Covid-19 salgını döneminde verilen uzaktan eğitimlerle ilgili meslek yüksekokulu öğrencilerinin olumlu durumlar kadar olumsuz durumlar da yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yaşanan belirgin olumlu durumların; derslerin kayıt edilmesiyle sonradan erişim imkanı olması, derslerin sorunsuz takip edilebilmesi, içeriklere erişimin kolay olması ve daha fazla özgürlük hissi olduğu tespit edilmiştir. Yaşanan belirgin olumsuz durumların ise bazen derslere erişim sağlanmaması ve teknik sorunlar nedeniyle dersin sesinde veya görselinde sorunların yaşanması olduğu saptanmıştır.

Alanyazında yapılmış önceki araştırmaların bulguları bu araştırma elde edilen uzaktan eğitimin olumlu ve olumsuz yönleri bulgularıyla paralellik göstermektedir. Bu araştırma bulunduğu gibi önceki araştırmalarda da uzaktan eğitimin daha fazla esneklik ve özgürlük sağlamanın, uzaktan eğitimlerin içeriklerine erişimin kolay olmasının ve uzaktan eğitime her koşulda erişebilir olmasının uzaktan eğitimin olumlu yönleri olarak değerlendirildiği bulunmuştur (Çokyaman ve Ünal, 2021; Bozkurt, 2020; Afşar ve Büyükdoğan, 2020). Yine bu araştırma bulunduğu gibi önceki araştırmalarda da derslerde teknik sorunlar yaşanması ve dersin sesinde ve görselinde sorunlar yaşanması uzaktan eğitimin olumsuz yönleri olarak saptanmıştır (Afşar ve Büyükdoğan, 2020; Keskin ve Özer Kaya, 2020; Genç ve Gümrükçüoğlu, 2020; Buluk ve Eşitti, 2020; Aktaş vd., 2020; Arık vd., 2021).

Tablo 6 <i>Uzaktan Eğitimde Derse Katılma Durumu</i>		
Tema	Kod	Frekans
Derse katılma durumu	Yeterli düzeyde derse katılım sağlandı (Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö13, Ö14, Ö15)	10
	Genellikle dinleyici modunda katılım sağlanabildi (Ö1, Ö5)	2
	İnteraktif katılım sağlanmadı (Ö1, Ö5)	2
	Dersler kayıt edildiği için düzenli katılım olmadı (Ö8, Ö12)	2
	Teknik sorunlar nedeniyle bazen katılım sağlanamadı (Ö11)	1

	Kendini ifade etmekten çekinme sesli ve görüntülü katılıma mâni oldu (Ö5)	1
--	---	---

Katılımcıların Covid-19 salgını sürecinde üniversitelerindeki uzaktan eğitimlerde derse katılma durumuyla ilgili bulgular Tablo 6’da sunulmuştur. Katılımcıların çoğunun Covid-19 salgını sürecindeki uzaktan eğitimlerin derslerine düzenli katılım sağladıkları ve dersi takip ettikleri anlaşılmıştır (10 katılımcı). 5 katılımcının ise farklı nedenlerle dersleri düzenli takip edemedikleri gözlemlenmiştir. 2 katılımcı dersler kayıt edildiği için ve bu kayıtlara sonradan erişme imkânı olduğu için dersleri düzenli takip etmediklerini ifade etmişlerdir. 2 katılımcı dersleri genellikle dinleyici modunda takip ettiklerini, yazılı veya sesli bir katılım sağlamaları durumunda dersin akışının bozulduğunu belirtmişlerdir. 1 katılımcı teknik sorunlar nedeniyle dersleri düzenli takip edemediğini dile getirirken 1 diğer katılımcı kendini ifade etmekten çekindiği için sesli ve görüntülü olarak derse katkı yapamadığını ifade etmiştir.

Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimlerde derse katılma durumuyla ilgili bazı katılımcıların verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

“Çoğu zaman sistemden kaynaklı olarak dinleyici modunda katılım sağlıyorduk. Bu da bizim derste etkin olmamızı kısıtlıyordu. Yazarak derse katılım sağladığımızda çok zaman alıyor ve ders akıcı olmuyordu”. (Öğrenci1)

“Genellikle derslere katılmaya özen gösterirdim, çünkü konuları o an işlemek benim için daha verimli olmuştur. Hocalarım bana soru sorduğunda da cevaplamaya çalışırdım hep. Katılım açısından baktığımda öğrenci olarak üzerime düşen sorumluluğu yerine getirdiğimi düşünmekteyim”. (Öğrenci2)

“Açıkça söylemek gerekirse kendi şahsıma mikrofon açarak değil de daha çok yazarak katılımı tercih ediyordum. Gözlemlerime göre bu durum diğer öğrenciler için de böyleydi. Uzaktan eğitim sürecinde gerçekleştirilen canlı dersler kapsamında kendimi yeteri kadar ifade edememekten çekiniyordum”. (Öğrenci5)

“Derslere katılımımda eksikler de oldu. Ders kaydını sonradan izleyebilme şansı olduğu için bundan yararlandım. Dersin anlatılış biçimini yeterli bulmadığım (slayttan okuma tarzıyla ders işleyen bazı öğretmenler) durumlarda katılımımı minimum düzeyde tuttum diyebilirim”. (Öğrenci8)

Bu bulgulara dayanılarak, Covid-19 salgını döneminde verilen uzaktan eğitimlerle ilgili meslek yüksekokulu öğrencilerinin çoğunluğunun derslere düzenli şekilde katılım sağladığı

sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, bazı öğrencilerin ise teknik sorunlar, utanma/çekinme ve uzaktan eğitim ortamı nedeniyle düzenli olarak katılım sağlamadıkları tespit edilmiştir.

Alanyazındaki araştırmaların bulguları da bu çalışmada tespit edildiği gibi öğrencilerin uzaktan eğitime katılımlarının yüksek olduğunu göstermiştir (Alper, 2020; Başaran vd., 2020; Sarışık vd., 2021). Bununla birlikte, uzaktan eğitime katılım düzeylerinin düşük olduğunu gösteren araştırmalar da mevcuttur (Bakioğlu ve Çevik, 2020; Saygı, 2021; Avcı ve Akdeniz, 2021). Yine bu araştırmaların bulgularıyla uyumlu olarak önceki araştırmalar özellikle teknik sorunlar nedeniyle uzaktan eğitime katılımın azaldığını saptamışlardır (Bakioğlu ve Çevik, 2020; Sarışık vd., 2021).

Tablo 7 <i>Uzaktan Eğitim Sistemine İlişkin İleriye Yönelik Öneriler</i>		
Tema	Kod	Frekans
Öneriler	Uzaktan eğitim sistemi kapasite ve yeterlilik açısından güçlendirilmeli (Ö1, Ö7, Ö9)	3
	Teknik aksaklıklar en aza indirilmeli (Ö2, Ö7, Ö9)	3
	Dersler öğrencinin ilgisini çekecek şekilde hazırlanmalı ve sunulmalı (Ö2, Ö4)	2
	Hocalara teknoloji kullanımı eğitimi verilmeli (Ö7, Ö10)	2
	Öğrencilere teknoloji kullanımı eğitimi verilmeli (Ö10, Ö13)	2
	Uzaktan eğitim için önemli olan oto kontrol ve öz disiplin için öğrencilere destek sağlanmalı (Ö14, Ö15)	2
	Öğrenciler için uzaktan eğitim sisteminin kullanımını anlatan videolar hazırlanmalı (Ö8)	1
	Derslerin süresi uzun olmamalı (Ö6)	1
	Dersler arasında yeterli ara olacak şekilde planlanmalı (Ö5)	1
	Uzaktan eğitime girişi sağlayan okuldaki bilgisayarların sayısı artırılmalı (Ö8)	1

	İmkansızlıklar nedeniyle uzaktan eğitime erişmekte zorlananlar için çözümler üretilmeli (Ö11)	1
	Uzaktan eğitim öğrenen merkezli dizayn edilmelidir (Ö12)	1
	Yurt ve pansiyonlardaki internet kotaları ve hızları artırılmalı (Ö5)	1
	Uzaktan eğitim her zaman aktif olarak kullanılmalı (Ö3)	1

Katılımcıların uzaktan eğitim sistemine ilişkin ileriye yönelik önerileriyle ilgili bulgular Tablo 7’de sunulmuştur. Katılımcıların uzaktan eğitim sistemiyle ilgili 14 farklı öneri sundukları tespit edilmiştir. Bu öneriler ifade edilme sıklığına göre şu şekilde sıralanabilir: Uzaktan eğitim sistemi kapasite ve yeterlilik açısından güçlendirilmelidir, teknik aksaklıklar en aza indirilmelidir, dersler öğrencinin ilgisini çekecek şekilde hazırlanmalı ve sunulmalıdır, hocalara teknoloji kullanımı eğitimi verilmelidir, öğrencilere de teknoloji kullanımı eğitimi verilmelidir, uzaktan eğitim için önemli olan oto kontrol ve öz disiplin için öğrencilere destek sağlanmalıdır, öğrenciler için uzaktan eğitim sisteminin kullanımını anlatan videolar hazırlanmalıdır, derslerin süresi uzun olmamalıdır, dersler aralarında yeterli zaman olacak şekilde planlanmalıdır, uzaktan eğitime girişi sağlayan okuldaki bilgisayarların sayısı artırılmalıdır, yurt ve pansiyonlardaki internet kotaları ve hızları artırılmalıdır, imkansızlıklar nedeniyle uzaktan eğitime erişmekte zorlananlar için çözümler üretilmelidir, uzaktan eğitim öğrenen merkezli dizayn edilmelidir ve uzaktan eğitimin her zaman aktif olarak kullanımı sağlanmalıdır.

Uzaktan eğitim sistemine ilişkin ileriye yönelik önerilerle ilgili bazı katılımcıların verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

“Böyle bir sistem bence hep elimizin altında olmalı. Hocalarımız derse gelmediğinde veya bizim derste bulunamadığımız durumda, uzaktan eğitim sistemi üzerinden erişim sağlanmalı. Uzaktan eğitim hayatlarımızın bir köşesinde durmalı”.

(Öğrenci3)

“Öğrencilerin dikkatini çekecek ders anlatımlarının daha çok olmasını isterdim. Örneğin direkt slaytlardan ve düz yazılardan anlatılmak yerine, daha farklı yöntemler denemelidir. Böylece dikkati dağılan öğrencilerin dikkatleri toplanarak, derse aktif katılmaları sağlanabilir”. (Öğrenci4)

“Yurttan, aparttan vs. yerlerden derslere katılmaya çalışan öğrenciler için internet büyük bir sıkıntı teşkil ediyor. Bir de dersteyken ses sisteminde yaşanan kopukluklar ve derse bir daha girerken sorun yaşayacağımız korkusuyla derslerin aralıksız işlenmesinin dikkat dağınıcılığına değinmek isterim”. (Öğrenci5)

“Teknik aksaklıkların giderilmesini isterim. Akademisyenlere teknoloji eğitimi verilmesi de güzel olur. Sistem daha iyi hale getirilebilir”. (Öğrenci7)

“Sadece öğrenenler açısından değil, eğitimcilerin de her kadroda dijital okuryazarlık becerilerini geliştirmeleri için meslek içi eğitimler yapılabilir”. (Öğrenci10)

“Etkileşimsel ve duygusal uzaklığın yanı sıra otokontrol konusunda sorunlar yaşandı. Öğrenme isteği ve disiplini olmayan öğrencilerde salgın gibi kriz anlarında yersiz bir özgürlük hissi olabiliyor. Bazı öğrencilerin uzaktan eğitime karşı çeşitli adaptasyon sorunları gelişti. Bir de derslere ilgisiz katılma olayı vardı. Derse ilgisiz olan öğrencileri derste sadece online gördük. Bu nedenle uzaktan eğitim alanında çalışmalar yapılırken sadece teknik destek yetersiz kalabiliyor. Uzaktan eğitim sistemleri tarafından psikolojik ve pedagojik destekler de verilebilmeli”. (Öğrenci14)

Bu bulgulara dayanılarak, meslek yüksekokulu öğrencilerinin uzaktan eğitimlerin geliştirilmesiyle ilgili öncelikli önerilerinin; uzaktan eğitim sisteminin kapasite ve yeterlilik açısından güçlendirilmesi, sistemdeki teknik aksaklıkların en aza indirilmesi, derslerin öğrencinin ilgisini çekecek şekilde hazırlanması/sunulması, hocaların ve öğrencilerin teknoloji kullanımı konusunda eğitilmesi ve uzaktan eğitim için önemli olan oto kontrol ve öz disiplin için öğrencilere destek sağlanması olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Önceki araştırmanın bulguları da bu araştırmaların bulgularıyla uyumlu olarak uzaktan eğitimin geliştirilmesi için alt yapının iyileştirilmesinin, uzaktan eğitim için daha fazla hazırlık çalışması yapılmasının, teknik aksaklıkların giderilmesinin, teknik donanıma ulaşmada fırsat eşitliğinin sağlanmasının, daha fazla bilgilendirme yapılmasının önerildiğini göstermişlerdir (Başaran vd., 2020; Saygı, 2021; Sarışık vd., 2021; Kurt vd., 2021).

Sonuçlar

Bu araştırmada Anadolu Üniversitesi’nde meslek yüksekokulu öğrencilerinin Covid-19 salgını sürecinde verilen uzaktan eğitimlere ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırmada Covid-19 salgını döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitimin, iyi planlanmış olması ve yeterli

desteğin sağlanmış olması nedenleriyle meslek yüksekokul öğrencilerinin çoğunluğu tarafından yeterli olarak değerlendirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer olarak Covid-19 salgını döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitimin, salgın döneminde eğitimleri telafi etmesi, kaçırılan dersleri sonradan takip etmenin mümkün olması nedenleriyle meslek yüksekokulu öğrencilerinin çoğunluğu tarafından verimli olarak değerlendirildiği tespit edilmiştir. Diğer taraftan bazı meslek yüksekokulu öğrencilerinin ise Covid-19 salgını döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitimi yetersiz ve verimsiz olarak değerlendirdikleri, değerlendirmelerinin öncelikli nedenlerinin ise uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim kadar verimli olmaması, sık sık teknolojik sorunlar yaşanması, anlık iletişim sağlanamaması ve bazı derslerin uzaktan eğitime uygun olmaması yönünde belirlenmiştir. Covid-19 salgını döneminde verilen uzaktan eğitimlere meslek yüksekokulu öğrencilerinin çoğunluğunun düzenli şekilde katılım sağladığı, diğer taraftan bazı öğrencilerin teknik sorunlar, utanma, çekinme ve uzaktan eğitim ortamı nedeniyle düzenli olarak katılım sağlamadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Meslek yüksekokulu öğrencilerinin yaklaşık yarısının Covid-19 salgını döneminde verilen uzaktan eğitimlerde kullanılan teknolojiye sorunsuz uyum sağladığı, diğer yarısının ise belirli bir alışma ve öğrenme aşamasını geçtikten sonra uyum sağlayabildiği sonucuna varılmıştır. Öğrencilerinin uyumunu artıran öncelikli nedenlerin hocaların motive edici bilgilendirmeleri, tavırları, destekleri, diğer taraftan arkadaş, akran yardımlarıyla teknolojik uygulamaları kullanma becerisi kazanmanın yanı sıra önceden sahip olunan teknoloji bilgisi ve tecrübesi olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrencilerinin uyumunu azaltan öncelikli nedenlerin ise uzaktan eğitime yeterince hazırlıklı olmamak ve sağlık adına duyulan endişeler olduğu belirlenmiştir. Covid-19 salgını döneminde verilen uzaktan eğitimlerle ilgili meslek yüksekokulu öğrencilerinin derslerin kayıt edilmesi sayesinde sonradan erişim imkânının olması, derslerin sorunsuz takip edilebilmesi, içeriklere erişimin kolay olması, daha fazla özgürlük hissi gibi olumlu durumlar kadar, bazen derslere erişim sağlanamaması ve teknik sorunlar nedeniyle dersin sesinde veya görüntüsünde sorunların yaşanması gibi olumsuz durumlar da yaşadıkları saptanmıştır. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin uzaktan eğitim uygulama koşullarının geliştirilebileceğine inandıkları ve bunun için uzaktan eğitim sisteminin kapasite ve yeterlilik açısından güçlendirilmesi, sistemdeki teknik aksaklıkların en aza indirilmesi, derslerin öğrencinin ilgisini çekecek şekilde hazırlanması, sunulması, hocaların ve öğrencilerin teknoloji kullanımını konusunda eğitilmesi gibi önerilerde buldukları tespit edilmiştir.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlara dayanılarak uygulayıcılar ve gelecekteki araştırmalar için şu önerilerde bulunulabilir:

- Teknolojik imkanlar uzaktan eğitimin kapsamını ve niteliğini her geçen gün artırmaktadır. Üniversiteler, teknolojik imkanlardan da yararlanarak uzaktan eğitim sistemlerini sürekli geliştirmelidirler. Ayrıca, Covid-19 salgını uzaktan eğitimin gerekliliğini açıkça ortaya koyan bir etken olmuştur. Benzeri afet durumlarının her an olabileceği gerçeğinden hareketle uzaktan eğitim konusunda her an hazırlıklı olmak gerekmektedir.
- Uzaktan eğitim sisteminin belirli bir öğrenci yoğunluğu da dikkat alınarak ses ve görüntü işleyebilecek bir şekilde kopukluk olmadan sürdürülebilmesi için gerekli alt yapı güçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.
- Üniversite yerleşkelerinde, yurtlarda vb. alanlarda uzaktan eğitime erişimi kolaylaştıracak yeterli imkanlar hazırlanmalıdır. Özellikle internet erişimi kotaları ve bant genişliğinin artırılması düşünülmelidir.
- Uzaktan eğitim için gerekli olan teknik donanım her öğrencinin eşit düzeyde erişmeyeceği gerçeği göz ardı edilmemeli ve konuda zorluk yaşayan öğrenciler için çözüm üretilmelidir.
- Uzaktan eğitim verecek öğretim elemanlarının, uzaktan eğitim hazırlama ve sunma konusunda eğitilmesi, böylece uzaktan eğitimlerin herhangi bir teknik sorun yaşanmadan ilgi çekici ve tutundurucu bir şekilde sunulması sağlanmalıdır.
- Öğretim elemanlarının teşvik ve desteğinin öğrencilerin uzaktan eğitime uyum sağlaması ve verim alması açısından çok önemli olduğu bulunduğu öğretim elemanlarının teşvik edici, motivasyon sağlayıcı ve destekleyici tutum ve davranışlar geliştirmeleri gerekmektedir.
- Öğrenciler uzaktan eğitime başlamadan önce sistem hakkında bilgilendirilmeli ve eğitilmelidirler. Tanıtıcı videoların hazırlanması bu konuda yardımcı olabilir. Öğrenci eğitimlerinin bir konusu da uzaktan eğitimin öz kontrol ve öz disiplin gerektirdiği olmalıdır.
- Uzaktan eğitim sisteminin kullanımını kolaylaştırılması için kullanıcı dostu olarak dizayn edilmesine önem verilmelidir.
- Gelecekteki araştırmalar daha sıklıkla uzaktan eğitim olgusunu araştırmalıdır. Covid-19 salgınından sonra uzaktan eğitim uygulamalarının nasıl farklılaştığını

incelemelidirler. Ayrıca, uzaktan eğitimin karakteristiği ve öğrencilerin uzaktan eğitime karşı tutumları zaman içerisinde değiştiğinden, uzaktan eğitim konusu sürekli bilimsel araştırmaların konusu olmalıdır. Gelecekteki araştırmalar farklı coğrafi konumlarda, farklı üniversitelerde ve farklı öğrenci örnekleriyle uzaktan eğitim konusunu araştırmalıdır. Üniversitelerin uzaktan eğitim uygulamaları birbirinden farklı olduğundan bu çalışmaların bulguları farklı konulara ışık tutabilir. Gelecekteki araştırmalar ayrıca araştırma yöntemi olarak karma yöntemler kullanmalıdırlar. Hem nicel hem de nitel yöntemlerin kullanıldığı bu araştırmalar uzaktan eğitim kavramının ve uzaktan eğitim sistemi olgusunun daha iyi anlaşılmasını sağlayabilir. Gelecekteki araştırmalarda uzaktan eğitimle yüz yüze eğitimin çıktılarının deneysel yöntemlerle karşılaştırıldığı araştırmalar da yararlı olacaktır.

Kaynakça

- Afşar, B. ve Büyükdoğan, B. (2020). Covid-19 pandemisi döneminde İİBF ve SBBF öğrencilerinin uzaktan eğitim hakkındaki değerlendirmeleri. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (5), 161-182.
- Akbal, H. ve Akbal, H. İ. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitim ile ilgili yaşanan sorunların öğrenci bakış açısına göre AHP yöntemi ile incelenmesi. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(22), 533-546. DOI: 10.47129/bartiniibf.795863
- Akkaş Baysal, E., Ocak, G. ve Ocak, İ. (2020). Covid-19 salgını sürecinde okul öncesi çocuklarının EBA ve diğer uzaktan eğitim faaliyetlerine ilişkin ebeveyn görüşleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 6(2), 185-214. DOI: 10.47615/issej.835211
- Aktaş, Ö., Büyüктаş, B., Gülle, M. ve Yıldız, M. (2020). Covid-19 virüsünden kaynaklanan izolasyon günlerinde spor bilimleri öğrencilerinin uzaktan eğitime karşı tutumları. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-9.
- Alper, A. (2020). Pandemi sürecinde K-12 düzeyinde uzaktan eğitim: Durum çalışması. *Milli Eğitim Dergisi, Salgın Sürecinde Türkiye'de ve Dünyada Eğitim*, 45-67. DOI: 10.37669/milliegitim.787735
- Aral, N., Fındık, E., Öz, S., Karataş, B. K., Güneş, L. C. ve Kadan, G. (2021). Covid 19 pandemi sürecinde okul öncesi dönemde uzaktan eğitim: Deneysel bir çalışma. *Turkish Studies-Education*, 16(2), 1105-1124.
- Arık, B. M. (2020). *Türkiye'de Korona virüsün eğitime etkileri – IV | Dijital uçurum uzaktan eğitimi nasıl etkiliyor?* <https://www.egitimreformugirisimi.org/koronavirusun-egitime-etkileri-iv-dijital-ucurum-uzaktan-egitimi-nasil-etkiliyor/>, Erişim Tarihi: 29.07.2022.
- Arık, S., Karakaya, F., Çimen, O. ve Yılmaz, M. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim hakkında ortaöğretim öğrencilerinin görüşlerinin belirlenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(2), 631-659. DOI: 10.17152/gefad.926838

- Arslan, K., Görgülü Arı, A. ve Hayır Kanat, M. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde verilen uzaktan eğitim hakkında veli görüşleri. *Ulakbilge*, 57, 192–206. Doi: 10.7816/ulakbilge-09-57-03
- Asandaş, N. ve Hacıcafareoğlu, S. (2021). Koronavirüs (Covid-19) döneminde uzaktan eğitim süreci. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(7), 213-223.
- Avcı, F. ve Akdeniz, E. C. (2021). Koronavirüs (Covid-19) salgını ve uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlar konusunda öğretmenlerin değerlendirmeleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3(4), 117-154.
- Bakioğlu, B. ve Çevik, M. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(4), 109-129.
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E. ve Şahin, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi sürecinin getirisi olan uzaktan eğitimin etkililiği üzerine bir çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 368-397.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemisi sırasında ilköğretim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik imge ve algıları: Bir metafor analizi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 1-23. DOI: 10.29065/usakead.777652
- Buluk, B., ve Eşitti, B. (2020). Koronavirüs (Covid-19) sürecinde uzaktan eğitimin turizm lisans öğrencileri tarafından değerlendirilmesi. *Journal of Awareness*, 5(3), 285-298. DOI: 10.26809/joa.5.021
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53.
- Çokyaman, M. ve Ünal, M. (2021). Öğrenci ve öğretmenlerin Covid-19 salgını dönemindeki uzaktan eğitim algısı: Bir metafor analizi. *OPUS International Journal of Society Researches, Administration & Organization Special Issue*, 1684-1715. DOI: 10.26466/opus.913396

- Demir, F., ve Özdaş, F. (2020). Covid-19 sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi, Salgın Sürecinde Türkiye'de ve Dünyada Eğitim*, 273-292. DOI: 10.37669/milliegitim.775620
- Genç, M. F., ve Gümrükçüoğlu, S. (2020). Koronavirüs (Covid-19) sürecinde İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin uzaktan eğitime bakışları. *Turkish Studies*, 15(4), 403-422.
- Gençoğlu, C., ve Çiftçi, M. (2020). Covid-19 salgınında eğitim: Türkiye üzerinden bir analiz. *Journal of History School*, 46, 1648-1673.
- Karaca, Ş., ve Kelam, D. (2020). Covid-19 gölgesinde uzaktan eğitim hizmet kalitesinin incelenmesi. *Sivas Interdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, (5), 7-18.
- Keskin, M. ve Özer Kaya, D. (2020). Covid-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-67.
- Kurt, K., Kandemir, M. A. ve Çelik, Y. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitime ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 88-103.
- MEB, (2022). *Uzaktan eğitime bir fikrim var*. Erişim adresi: <https://www.meb.gov.tr/uzaktan-egitime-bir-fikrim-var/haber/21488/tr>, Erişim tarihi: 26.07.2022.
- Metin, M., Gürbey, S., ve Çevik, A. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitime yönelik öğretmen görüşleri. *Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 66-89. DOI: 10.46762/mamulebd.881284
- Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (2015). *Genişletilmiş bir kaynak kitap: Nitel veri analizi* (Çev. Ed: Sadegül Akbaba Altun- Ali Ersoy). Ankara: Pegem Akademi.
- Mutlu, M. E., Özöğüt Erorta, Ö., Kip Kayabaş, B., ve Kayabaş, İ. (2014). *Anadolu Üniversitesi Açıköğretim sisteminde e- gelişimi*. Ali Ekrem Özkul, Cengiz Hakan Aydın, Elif Toprak, Evrim Genç Kumtepe (Eds). *Açıköğretimle 30 Yıl* (s.1-58). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Sarışık, S., Uslu, E., Sarışık, S., ve Uslu, Ş. (2021). Covid-19 salgın sürecinde ilkokullarda uygulanan uzaktan eğitim sürecine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Kesit Akademi Dergisi*, 7(28), 491-506.

- Saygı, H. (2021). Covid-19 pandemi uzaktan eğitim sürecinde sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 109-129. DOI: 10.51948/auad.841632
- Sirem, Ö., ve Baş, Ö. (2020). Okuma güçlüğü olan ilkokul öğrencilerinin Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim deneyimleri. *Turkish Studies*, 15(4), 993-1009.
- UNESCO (2022). *COVID-19 educational disruption and response*. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>, Erişim tarihi: 26.07.2022.
- Urhanoglu, İ., Bayırlı, H., ve Aslan, U. (2021). Sınıf öğretmenlerinin Covid-19 pandemi sürecinde yürütülen uzaktan eğitime ilişkin deneyimleri. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi*, 4(3), 226-251. DOI: 10.47477/ubed.971232.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 11. Baskı.
- YÖK. (2020). Üniversitelerde uygulanacak uzaktan eğitime ilişkin açıklama. <https://www.yok.gov.tr/HaberBelgeleri/BasinDuyurusu/2020/yok-dersleri-platformu-erisime-acildi.pdf>, Erişim tarihi: 29.07.2022
- Yurtbakan, E., ve Akyıldız, S. (2020). Sınıf öğretmenleri, ilkokul öğrencileri ve ebeveynlerin Covid-19 izolasyon döneminde uygulanan uzaktan eğitim faaliyetleri hakkındaki görüşleri. *Turkish Studies*, 15(6), 949-977.

Yazar Hakkında

Öğretim Görevlisi Doktor Esra FIRATLI TÜRKER

Yazar lisansını Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Sinema ve Televizyon Bölümünde bitirdikten sonra, yüksek lisans çalışmasını Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sinema ve Televizyon Anabilim Dalı'nda tamamlamıştır. “Televizyonda Manipülasyon ve Gerçeklik Olgusu: Özel Kanallardaki Haberlerde Gerçeklik Üzerine Saptamalar” konulu teziyle bilim uzmanı olmuştur. Doktorasını Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo TV ve Sinema Anabilim Dalı'nda gerçekleştirmiştir. Doktor unvanını, “Demokratik Tartışma Ortamı Açısından İzleyici Katılımlı Televizyon Tartışma Programlarının Değerlendirilmesi” konulu tezini tamamlayarak almıştır. 1999-2005 yılları arasında RadyoA'da haber merkezi müdürlüğü ve program direktörlüğü yapmıştır. 2006-2010 yılları arasında ise TVA'da program yapımcılığı ve yönetmenliği görevlerini üstlenmiştir. 2011-2016 yılları arasında Açıköğretim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği ve Okul Öncesi Öğretmenliği programlarının koordinatör yardımcılığının yanı sıra E-portfolyo mentorluğu yapmıştır. 2017-2019 yılları arasında Açıköğretim Fakültesi staj koordinatörlüğü görevini yerine getirmiştir. 2020-2021 yılları arasında ise rehberlik ve danışmanlık koordinatör yardımcılığı görevinde bulunmuştur. Yazar, halen Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'nde görev yapmaktadır. Çalışma alanları ve verdiği dersler arasında İletişime Giriş, Sözlü ve Sözsüz İletişim, Bireylerarası İletişim, Kişisel Gelişim, İkna Edici İletişim, Etkili İletişim, Örgütsel İletişim, İnsan İlişkileri ve İletişim, Medya Okuryazarlığı ve Eğitimi ile Dijital Halkla İlişkiler yer almaktadır. Yazarın ayrıca yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirilen çeşitli bildiri sunumları ile akademik dergilerde yayınlanan makaleleri bulunmaktadır.

Posta Adresi: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, Yunus Emre Kampüsü, 26470 Tepebaşı/Eskişehir.

Telefon: +90 222 335 0580 Dahili: 2424

Elektronik Posta: efiratli@anadolu.edu.tr